

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повна найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»
ЕКОНОМІЧНА АНАЛІТИКА ФІНАНСОВОГО
СТАНУ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ:
ТЕОРЕТИЧНІ, МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПм-21
Семенюк Дмитро Миколайович

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Талах Тетяна Анатоліївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«___» _____ 2025 р.
к.е.н., доцент
Гарант освітньої програми:
Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк - 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана
НУЖНА

«___» _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

СЕМЕНЮКУ Дмитру Миколайовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Економічна аналітика фінансового стану аудиторських компаній: теоретичні, методичні та практичні аспекти
Керівник роботи: Талах Тетяна Анатоліївна, к.е.н., доцент
затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудня 2024 року № 481/01-02
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 13 грудня 2025 року
3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань аналізу за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, фінансова звітність за 2022-2024 роки.
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЇЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- 1.1. Бібліометричний аналіз поняття «фінансовий стан підприємства» у вітчизняній науковій періодиці
- 1.2. Методика та інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства: вітчизняний та зарубіжний досвід
- 1.3. Особливості методики та організації аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ

- 2.1. Оцінка ринку аудиторських послуг в Україні
- 2.2. Аналіз фінансового стану аудиторських компаній
- 2.3. Факторний аналіз показників фінансового стану підприємств з надання аудиторських послуг для формування управлінських рішень

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу.

1. Актуальність, мета, завдання та наукова новизна кваліфікаційної роботи магістра
2. Погляди науковців на категорію фінансового стану підприємства
3. Методологічні принципи здійснення економічної аналітики
4. Структурно-аналітичні параметри фінансового стану підприємства
5. Окреслення категорії «фінансовий стан підприємства»
6. Класифікація методів оцінювання фінансового стану підприємства
7. Основні показники, що застосовуються законодавством України для оцінки фінансового стану підприємства
8. Сучасні інформаційні технології для оцінки та аналізу фінансового стану підприємства
9. Положення закону, що формують підґрунтя для організації аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній
10. Регуляторно-методичні рамки здійснення фінансово-аналітичних досліджень аудиторських суб'єктів
11. Динаміка ключових показників аудиторського ринку України у 2022–2024 роках
12. Комплексні фінансові показники аудиторських компаній «Великої четвірки» у 2022–2024 рр.
13. Похідні показники фінансової динаміки компаній «Великої четвірки» у 2022–2024 рр.
14. Методи економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній
15. Комбінована характеристика методів економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній
16. Аналіз показників фінансового стану ТОВ «АФ «Баланс Профіт» у 2022–2024 рр.
17. Горизонтальний аналіз основних статей балансу ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт» за 2022–2024 рр.
18. Горизонтальний аналіз фінансових результатів ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт» за 2022–2024 роки
19. Вертикальний аналіз балансу ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт» за 2022–2024 роки
20. Вертикальний аналіз Звіту про фінансові результати ТОВ «АФ «Баланс Профіт» за 2022–2024 роки
21. Порівняння підходів до оцінювання фінансового стану аудиторських компаній
22. Етапи удосконаленої методики економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Талах Т.А., доцент		
Розділ 2	Талах Т.А., доцент		
Розділ 3	Талах Т.А., доцент		
Нормоконтроль	Тлущкевич Н.В., доцент		
Консультант з ЕОМ	Нужна О.А., доцент		

7. Дата видачі завдання 19 вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 19.09.2024 р.	виконано
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 26.12.2024 р.	виконано
3	Розділ 1	до 06.03.2025 р.	виконано
4	Розділ 2	до 26.06.2025 р.	виконано
5	Розділ 3	до 06.11.2025 р.	виконано
6	Висновки	до 18.11.2025 р.	виконано
7	Формування переліку джерел посилання	до 21.11.2025 р.	виконано
8	Формування додатків	до 25.11.2025 р.	виконано
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 28.11.2025 р.	виконано
10	Нормоконтроль	до 02.12.2025 р.	виконано
11	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 09.12.2025 р.	виконано
12	Представлення кваліфікаційної роботи до захисту	до 13.12.2025 р.	виконано

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Семенюк Д.М.)

_____ (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Талах Т.А.)

_____ (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Семенюк Д. М. Економічна аналітика фінансового стану аудиторських компаній: теоретичні, методичні та практичні аспекти. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025. 104 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання та додатків.

У першому розділі досліджено теоретичні та методичні аспекти економічної аналітики фінансового стану підприємств. Проведено бібліометричний аналіз поняття «фінансовий стан підприємства» у вітчизняній науковій періодиці, узагальнено підходи українських і зарубіжних науковців до його трактування.

У другому розділі розглянуто практичні аспекти економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній. Проведено оцінку ринку аудиторських послуг в Україні у 2022–2024 роках, проаналізовано динаміку ключових показників діяльності аудиторських компаній, у тому числі компаній «Великої четвірки». На прикладі ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт» здійснено комплексний аналіз фінансового стану.

У третьому розділі обґрунтовано напрями вдосконалення методики економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній.

Основний зміст роботи викладено на 92 сторінках. Робота містить 24 таблиці, 2 рисунки, перелік джерел посилання із 50 найменувань.

Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності аудиторських компаній з метою підвищення якості фінансово-аналітичного забезпечення управлінських рішень.

Ключові слова: фінансовий стан, економічна аналітика, аудиторські компанії, фінансова стійкість, ліквідність, рентабельність, факторний аналіз.

ANNOTATION

Semenyuk D. M. Economic analytics of the financial condition of audit companies: theoretical, methodological and practical aspects.

Manuscript. Master's qualification work EP «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025. 104 p.

The qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references and appendices.

The first section examines the theoretical and methodological aspects of economic analytics of the financial condition of enterprises. A bibliometric analysis of the concept of «financial condition of an enterprise» in domestic scientific periodicals is conducted, and the approaches of Ukrainian and foreign scientists to its interpretation are summarized.

The second section considers practical aspects of economic analytics of the financial condition of audit companies. An assessment of the audit services market in Ukraine in 2022–2024 was conducted, the dynamics of key performance indicators of audit companies, including the Big Four companies, were analyzed. Using the example of LLC "Audit Firm «Balance Profit», a comprehensive analysis of the financial condition was carried out.

The third section substantiates the directions for improving the methodology of economic analytics of the financial condition of audit companies.

The main content of the work is set out on 92 pages. The work contains 24 tables, 2 figures, a list of reference sources with 50 names.

The results of the study can be used in the practical activities of audit companies in order to improve the quality of financial and analytical support for management decisions.

Keywords: financial condition, economic analytics, audit companies, financial stability, liquidity, profitability, factor analysis.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

КВЕД – Класифікатор видів економічної діяльності

МСБО – Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку

МСО – Міжнародний стандарт оцінки

НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку

ФЗ – Фінансова звітність

ЧП – Чистий прибуток

ЗВК – Звіт про власний капітал

ЗПФР – Звіт про фінансові результати

ЗРГК – Звіт про рух грошових коштів

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЇЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	14
1.1. Бібліометричний аналіз поняття «фінансовий стан підприємства» у вітчизняній науковій періодиці	14
1.2. Методика та інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства: вітчизняний та зарубіжний досвід	24
1.3. Особливості методики та організації аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній	35
Висновки до розділу 1	44
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ	46
2.1. Оцінка ринку аудиторських послуг в Україні	46
2.2. Аналіз фінансового стану аудиторських компаній	57
2.3. Факторний аналіз показників фінансового стану підприємств з надання аудиторських послуг для формування управлінських рішень	65
Висновки до розділу 2	73
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ	76
Висновки до розділу 3	87
ВИСНОВКИ	89
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	93
ДОДАТКИ	100

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні економічні зміни та зростання вимог до прозорості діяльності підприємств підвищують значення аудиторських компаній у забезпеченні довіри до фінансової звітності. В умовах інтеграції українського бізнесу у світову економіку та приведення національного законодавства у відповідність до вимог ЄС аудит стає важливим інструментом підтвердження достовірності фінансової інформації.

Самі аудиторські компанії, функціонуючи як суб'єкти господарювання, стикаються з унікальними викликами: високою конкуренцією, необхідністю постійного інвестування в технології, управлінням кадровими та репутаційними ризиками. Їхня фінансова стійкість, прибутковість та інвестиційна привабливість є критично важливими не лише для їхніх власників, але й для економіки в цілому, оскільки банкрутство великих аудиторських структур може підірвати довіру до всього фінансового ринку.

Дивлячись на це, економічна аналітика фінансового стану аудиторських компаній перестає бути суто внутрішньою процедурою, перетворюючись на необхідний елемент зовнішнього моніторингу та стратегічного управління. Недостатня розробленість адаптованих для цієї галузі методик аналізу, обмежена прозорість публічної фінансової звітності аудиторських компаній та унікальна структура їхніх активів (перевага інтелектуального капіталу та дебіторської заборгованості) формують значне поле для дослідницької роботи. Актуальність теми підтверджується потребою у створенні комплексного інструментарію, що дасть змогу об'єктивно оцінювати та прогнозувати фінансовий стан аудиторських компаній в Україні з урахуванням специфіки їхньої діяльності та міжнародних стандартів.

Проблеми фінансового аналізу та оцінки економічної діяльності традиційно перебувають у центрі уваги вітчизняних та зарубіжних науковців.

Загальнотеоретичні та методичні засади фінансового аналізу розкриті у працях таких класиків і сучасних дослідників, як Талах Т.А., Талах В.І., Дропа

Я.Б., Ситник Н.С., Ясіновська І.Ф., а також зарубіжних науковців, як E Govender B., Cortez G., Carter E., Covar E., Belesis N., Garefalakis A..

Особливості аудиторської діяльності та її регулювання висвітлені у наукових доробках, таких авторів: Фабіянська В.Ю., Петрик О.А., Гойло Н.В., Матієнко-Зубенко І.І., Мариніч І.О., Коломієць В.І.

Проте прямі, комплексні дослідження, присвячені саме фінансовому аналізу діяльності аудиторських компаній як специфічного суб'єкта господарювання, залишаються поодинокими. Існуючі методики часто не враховують:

- високу питому вагу інтелектуального капіталу (кваліфікація персоналу, репутація) у структурі активів;
- специфіку формування грошових потоків (висока залежність від довгострокових контрактів і дебіторської заборгованості);
- вплив регуляторних змін (прийняття нових Законів «Про аудит фінансової звітності») на фінансову стійкість.

Отже, у науковій літературі виникла необхідність узагальнення теоретичних засад та розробки методичних рекомендацій для якісної та кількісної економічної аналітики фінансового стану саме аудиторських компаній, що обумовило вибір теми магістерської роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри обліку і аудиту за темою «Інформаційний базис обґрунтування управлінських рішень: теорія, методика, практика» (№ д/р: 0123U101275) 2023-2025 рр.

Мета дослідження полягає у розробці теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній в умовах сучасних економічних викликів та посилення регуляторного нагляду.

Для досягнення поставленої мети визначив такі завдання дослідження:

- уточнити та систематизувати теоретичні основи поняття «фінансовий стан аудиторської компанії», визначивши його сутність, структуру та місце у системі економічної безпеки підприємства;

- дослідити та оцінити існуючі методичні підходи до аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання, адаптувавши їх для використання в аудиторській сфері;

- розробити систему ключових показників (KPI) для комплексної оцінки фінансового стану аудиторських компаній, зважаючи на їхню галузеву специфіку (оцінка інтелектуального капіталу, репутації та ризиків);

- провести економічну аналітику фінансового стану провідних аудиторських компаній України, виявити основні тенденції, проблеми та «вузькі місця» їхнього фінансового розвитку;

- розробити методичні рекомендації щодо побудови ефективної внутрішньої системи фінансового контролю та прогнозування фінансової стійкості аудиторських компаній;

- обґрунтувати практичні заходи для підвищення інвестиційної привабливості та стійкості аудиторських компаній на національному ринку.

Об'єкт дослідження – процес функціонування та розвитку аудиторських компаній на національному ринку та їхній фінансово-господарський механізм.

Предмет дослідження – теоретичні засади, методичний інструментарій та практичні аспекти економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема: методи аналізу та синтезу – для узагальнення теоретичних підходів до економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній; індукції та дедукції – для формування висновків і наукових узагальнень; порівняльний аналіз – для зіставлення фінансових показників діяльності аудиторських компаній; горизонтальний і вертикальний аналіз – для оцінки структури та динаміки фінансової звітності; коефіцієнтний метод – для визначення рівня ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності; економіко-статистичні методи – для виявлення тенденцій розвитку; графічні методи – для наочного представлення результатів дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України у сфері бухгалтерського обліку та аудиту, міжнародні стандарти аудиту та фінансової звітності, офіційні матеріали Міністерства фінансів України, Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, фінансова звітність аудиторських компаній, статистичні дані Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали фахових наукових видань, а також власні аналітичні розрахунки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

- методичний підхід до економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній шляхом адаптації системи фінансових показників до галузевої специфіки аудиторської діяльності з урахуванням ролі інтелектуального капіталу, репутаційних ризиків та особливостей формування грошових потоків;

набуло подальшого розвитку:

- теоретичне обґрунтування сутності фінансового стану аудиторської компанії як елемента економічної безпеки;

- підходи до використання фінансової аналітики як інструменту стратегічного управління та прогнозування фінансової стійкості аудиторських компаній в умовах регуляторних змін.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих методичних рекомендацій у практичній діяльності аудиторських компаній для підвищення ефективності фінансового управління, удосконалення системи внутрішнього фінансового контролю, оцінки фінансової стійкості та обґрунтування управлінських рішень.

Основні положення кваліфікаційної роботи магістра були використані у практичній діяльності ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт», про що зазначено у рецензії.

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра

було використано інструменти штучного інтелекту для редагування та форматування тексту та генерації контенту (фото, аудіо, відео, код, тощо) (ChatGPT, Gemini) виключно як допоміжний засіб для пошуку ідей, уточнення формулювань та опрацювання літератури. Усі твердження, висновки та результати дослідження належать автору та ґрунтуються на власному аналізі, а отримані результати від генеративного ШІ були перевірені на достовірність та відповідність академічній доброчесності.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи магістра. Основні положення дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях: XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством» (м. Луцьк, 24 травня 2025 р.).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено автором у 2 опублікованих наукових працях, з них 1 стаття у збірнику студентських наукових праць «Студентський науковий вісник» і 1 тези доповідей на конференціях.

Структура та обсяги кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків. Загальний обсяг роботи становить 104 сторінки друкованого тексту, в тому числі 21 таблиць на 24 сторінках і 2 рисунки на 2 сторінках. Робота містить 3 додатки на 4 сторінках, перелік джерел посилання включає 50 найменувань на 7 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, сформульовано практичне значення дослідження.

У розділі 1 «Теоретичні аспекти економічної аналітики фінансового стану та її інформаційного забезпечення» проведено аналіз теоретичних підходів до визначення фінансового стану підприємств, досліджено особливості аудиторської діяльності як об'єкта фінансового аналізу та визначено методичні основи його оцінювання.

У розділі 2 «Практичні аспекти економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній» подано аналіз фінансової звітності обраних аудиторських компаній, розглянуто динаміку та структуру основних фінансових показників, проведено комплексну оцінку їх фінансового стану.

У розділі 3 «Вдосконалення методики економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній» удосконалено методичні підходи до фінансового аналізу та розроблено практичні рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості й інвестиційної привабливості аудиторських компаній.

Висновки узагальнюють результати роботи та містять основні наукові й практичні положення дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЇЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1.1. Бібліометричний аналіз поняття «фінансовий стан підприємства» у вітчизняній науковій періодиці

В умовах воєнного стану відбувається кардинальна перебудова всієї макроекономічної структури країни. Ця ситуація спричиняє значні структурні зміни у ключових сферах: бюджетно-фіскальній системі, монетарній та фінансовій політиці, а також у механізмах управління державними ресурсами. Внаслідок збройної агресії Україна змушена терміново впроваджувати низку глибоких фінансових змін. Ці реформи спрямовані на те, щоб контролювати швидке зростання видатків на оборону та соціальне забезпечення, компенсувати зниження податкових надходжень, стабілізувати коливання обмінного курсу гривні, а також підвищити прозорість і стійкість національної фінансової інфраструктури.

Поточні умови воєнного часу фундаментально змінюють не тільки макрофінансову систему держави, але й інформаційно-аналітичне середовище, в якому працюють підприємства. Це безпосередньо вимагає перегляду методології оцінки їхнього фінансового стану. Непередбачуваність ринку, значні коливання валютних курсів, зміна пріоритетів у податкових потоках і загальне зростання комерційних ризиків породжують нове актуальне наукове завдання. Це завдання полягає у необхідності вдосконалення теоретичної основи економічної аналітики та переоцінки якості й складу інформаційного забезпечення, на якому базуються всі діагностичні процедури, що визначають фінансову стійкість, платоспроможність та загальну результативність діяльності суб'єктів господарювання. Це нове економічне середовище функціонування визначається комплексом унікальних, небачених раніше факторів та умов [1]:

- кризові та воєнні обставини спровокували нестабільність фінансових потоків суб'єктів господарювання, внаслідок чого класичні аналітичні методи втрачають свою точність і потребують термінового теоретичного оновлення та пристосування;

- постійне збільшення ризиків і швидка зміна ринкових умов висувають жорстку вимогу щодо розробки принципово нових підходів до обчислення та оцінки фінансової стійкості й рівня платоспроможності компаній;

- інформаційне підґрунтя для аналітичної роботи суттєво ускладнюється: виникають затримки у поданні офіційної звітності, відбуваються різкі, непередбачувані зміни у податковому та регуляторному полі, що різко підвищує критичне значення оперативних даних і використання сучасних цифрових джерел інформації;

- зміна економічного середовища актуалізує нагальну потребу у розробці комплексних аналітичних моделей. Ці моделі мають бути здатними адекватно інтегрувати та враховувати високий рівень невизначеності та велику кількість ризиків;

- нестабільність макроекономічних умов змінює прийняття управлінських рішень на мікрорівні підприємства. Це, своєю чергою, вимагає глибокого теоретичного переосмислення та обґрунтування структури інформаційних потоків, системи ключових показників та інструментів, які використовуються для фінансової діагностики.

Я вважаю, що необхідно провести детальний розгляд еволюції та наукових трактувань поняття «фінансовий стан». У сучасній економічній науці ця категорія визначається як комплексний, багатоаспектний показник. Він характеризує не лише рівень ліквідності та платоспроможності, але й загальну фінансову стійкість компанії, а також її потенціал для безперервного ведення операційної та інвестиційної діяльності в умовах нестабільного зовнішнього середовища (таблиця 1.1). Систематизація публікацій за тематикою наведена у додатку А.

Таблиця 1.1. – Погляди науковців на категорію фінансового стану підприємства

Автор(и)	Визначення поняття «фінансовий стан підприємства»
1	2
Бланк І.О.	«Фінансовий стан підприємства - це рівень збалансованості та результативності використання активів і капіталу, який визначає ефективність фінансово-господарської діяльності.» [2]
Павловська О.В.	«Фінансовий стан - ключова характеристика економічної діяльності підприємства, що визначає його конкурентоспроможність, потенціал співпраці та рівень гарантування економічних інтересів.» [3]
Фролова Т.О.	«Фінансовий стан - відображення структури та збалансованості активів і джерел їх фінансування, що характеризує ефективність фінансових рішень підприємства.» [3]
Литвин Б.М., Стельмах М.В.	«Фінансовий стан - характеристика структури активів і капіталу підприємства, що відображає рівень їх збалансованості та використання в господарській діяльності.» [3]
Савицька Г.В.	«Фінансовий стан - економічна категорія, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність до саморозвитку на конкретний момент часу.» [3]
Прокопенко І.Ф.	«Фінансовий стан підприємства - стан капіталу в процесі його руху та здатність забезпечувати розвиток і виконання фінансових зобов'язань.» [3]
Притуляк Н.М.	«Фінансовий стан - важлива характеристика діяльності, яка визначає конкурентоспроможність, фінансову стабільність і рівень економічної захищеності підприємства.» [3]
Крамаренко Г.О., Чорна О.Є.	«Фінансовий стан - інтегральна характеристика фінансової надійності й конкурентоспроможності підприємства, що формується під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників.» [3]
Костирко Р.О.	«Фінансовий стан - показник, що відображає конкурентоспроможність суб'єкта господарювання та його здатність формувати і використовувати фінансові ресурси.» [3]
Білик М.Д.	«Фінансовий стан - реальна та потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечувати фінансування діяльності, розвиток і погашення зобов'язань.» [3]
Дем'яненко М.Я.	«Фінансовий стан - здатність підприємства виконувати поточні й довгострокові фінансові зобов'язання, підтримуючи стабільність діяльності.» [3]
Коробов М.Ф.	«Фінансовий стан - інтегрована багатофакторна характеристика якості діяльності підприємства, що включає широкий спектр показників.» [3]
Базилінська О.Я.	«Фінансовий стан - система показників, що відображають наявність і розміщення фінансових ресурсів, а також їх здатність забезпечувати діяльність підприємства.» [3]
Крейніна М.Н.	«Фінансовий стан - показник економічної діяльності, що визначає ділову активність та надійність підприємства; потребує використання широкого набору аналітичних показників.» [3]
Цал-Цалко Ю.С.	«Фінансовий стан - характеристика фінансової стійкості підприємства, що відображає здатність підприємства функціонувати без кризових явищ.» [3]

Продовження таблиці 1.1

1	2
Поляк Г.Б.	«Фінансовий стан - кінцевий результат фінансово-господарської діяльності підприємства.» [3]
Поддєрьогін А.М.	«Фінансовий стан - комплексне поняття, сформоване взаємодією елементів фінансових відносин підприємства; характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.» [3]
Крухмаль О.В., Коваленко В.В.	«Фінансовий стан - результат дії внутрішніх і зовнішніх фінансово-господарських процесів, що проявляється через систему фінансових показників.» [4]
Наказ Мінфіну та ФДМУ	«Фінансовий стан - сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання ресурсів підприємства.» [3]
Лист ДПА України	«Фінансовий стан - комплексна характеристика підприємства, що визначає його позицію (рейтинг) на фінансовому ринку.» [5]

Джерело: [2; 3; 4; 5].

Аналіз вітчизняних наукових джерел визначає, що концепція «фінансовий стан підприємства» є однією з найбільш детально розроблених у національному економічному просторі, хоча її трактування методологічно залишається різноманітними та багатовекторними. Проте, у переважній більшості наукових праць простежується спільна думка стосовно комплексної сутності цього визначення. Вона охоплює як статичні елементи (структурний склад активів та джерел їхнього формування), так і динамічні параметри (потоки грошових коштів, підсумки операційної діяльності). Вирішальним елементом також визнається здатність суб'єкта господарювання підтримувати свою довготривалу фінансову рівновагу. До науковців, які зробили значний внесок у розвиток бачення цієї категорії, належать Шеремет А.Д., Бланк І.О., Фролова Т.О., Литвин Б.М. та Стельмах М.В. [2] зосереджуючись на структурі капіталу, розглядають фінансовий стан як точне відображення внутрішньої гармонії (збалансованості) між наявними фінансовими ресурсами підприємства та джерелами, за рахунок яких ці ресурси були сформовані.

У межах функціонально-динамічної концепції такі дослідники, як Савицька Г.В., Прокопенко І.Ф., Білик М.Д. та Дем'яненко М.Я., зосереджують свою увагу на кінетиці капіталу в процесі його кругообігу. Вони вивчають фактичну та потенційну платоспроможність суб'єкта господарювання, а також його здатність

забезпечувати розвиток як в інвестиційній, так і в операційній сферах. У їхньому тлумаченні фінансовий стан набуває характеру процесної, часової категорії, що віддзеркалює безперервне функціонування фінансової системи підприємства в динаміці.

Інша група науковців - Павловська О.В., Притуляк Н.М., Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. та Костирко Р.О. - розглядає фінансовий стан через призму стратегічного позиціонування компанії на ринку. Вони підкреслюють його ключову роль у формуванні конкурентних переваг і забезпеченні реалізації економічних інтересів усіх зацікавлених сторін. У рамках цих наукових досліджень фінансовий стан набуває значення структурного рушія (каталізатора) ринкової позиції підприємства, виходячи за рамки простого індикатора ресурсної забезпеченості. Варто зазначити, що деякі підходи мають методологічні обмеження. Зокрема, окремі науковці, як-от Цал-Цалко Ю.С., ототожнюють поняття фінансового стану з фінансовою стійкістю. Таке порівняння призводить до звуження змістового поля першого терміна і унеможливорює проведення всебічної та комплексної оцінки діяльності суб'єкта господарювання. Інші, наприклад Поляк Г.Б., прирівнюють фінансовий стан до кінцевих результатів функціонування, повністю ігноруючи при цьому причинно-наслідкові зв'язки, які фактично і формують відповідні фінансові показники.

Таким чином, сучасне наукове поле демонструє значну змістовну глибину, але водночас має виражену методологічну розрізненість. Усі існуючі наукові підходи однозначно визнають багатогранність, інтегральний характер та високу інформаційну складність категорії «фінансовий стан підприємства». Проте вони диференціюються за основними акцентами - структурними, динамічними, ресурсними чи конкурентними. Наш погляд полягає в тому, що ця ситуація вимагає створення цілісної інтегративної концепції, яка зможе синтезувати згадані теоретичні напрями, беручи до уваги реалії поточної фінансово-економічної турбулентності.

Систематичне вимірювання, діагностика та прогнозування основних фінансових індикаторів формують аналітичний фундамент для прийняття

обґрунтованих управлінських рішень. Такі рішення критично важливі для гарантування фінансової стійкості, платоспроможності та високої результативності діяльності будь-якого суб'єкта господарювання.

У контексті оцінювання фінансового положення, особливої ваги набуває економічна аналітика. Саме вона забезпечує системну обробку та структурування фінансової інформації, дає можливість виявити внутрішні структурні розбіжності, чітко ідентифікувати потенційні ризики та окреслити перспективні траєкторії розвитку. Весь цей аналітичний процес, своєю чергою, ґрунтується на низці ключових фундаментальних принципів [6] (рисунок 1.1).

Системність

- Вивчення підприємства як відкритої динамічної системи, у якій фінансові показники взаємодіють між собою та із зовнішнім середовищем.

Конкретність

- Використання чітко визначених критеріїв, показників та релевантних джерел фінансової інформації.

Об'єктивність

- Базування висновків на достовірних даних, перевірених методиках обробки та відсутності суб'єктивних оцінок.

Систематичність

- Регулярне проведення аналітичних процедур відповідно до наперед визначеної програми та періодичності.

Ефективність

- Забезпечення оптимального співвідношення між витратами на аналітичні дослідження та цінністю отриманих результатів для управління.

Рисунок 1.1 Методологічні принципи здійснення економічної аналітики

Джерело: [6].

Аналіз фінансового стану традиційно належить до категорії внутрішнього фінансового аналізу, оскільки його основою є використання внутрішніх інформаційних ресурсів компанії, що забезпечує достовірну верифікацію її фактичної фінансової спроможності. Цей аналітичний процес охоплює комплекс заходів: діагностику структурної конфігурації активів і пасивів (капіталу), оцінювання ефективності використання ресурсів, а також параметрів ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості. Усі ці дії формують фундамент для розробки раціональних та економічно обґрунтованих управлінських рішень. Ключова функція такого аналізу полягає не лише у фіксації та констатації

поточного фінансового положення. Набагато важливіше - це проєктування майбутніх фінансових потоків, ідентифікація резервів для підвищення рівня прибутковості, оптимізація структури капіталу та ефективна мінімізація фінансових ризиків. Саме такий підхід гарантує довгострокову стабільність, стійкість та стратегічний розвиток суб'єкта господарювання [7]. Ситник Н.С. та Ясіновська І.Ф. виділяють наступні елементи фінансового стану підприємства (рисунок 1.2).

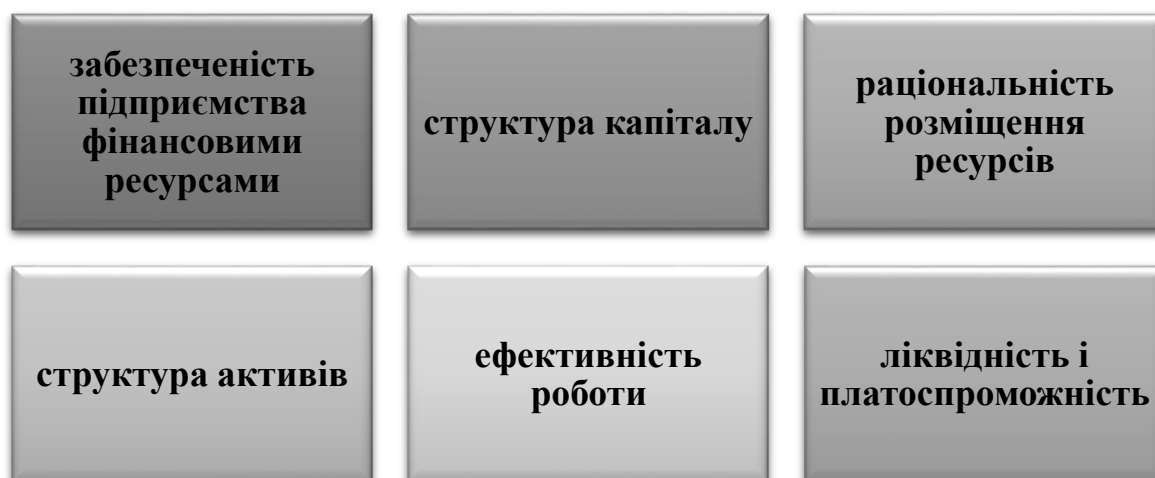

Рисунок 1.2 - Структурно-аналітичні параметри фінансового стану підприємства

Джерело: [8].

Науковці Нагорний П.Д. та Базюк Д.С. визначають фінансовий стан підприємства через систему ключових компонентів, які відображають загальну якість його фінансово-господарської діяльності. Центральною складовою тут виступає прибутковість роботи компанії, що демонструє результативність використання всіх її ресурсів. Критично важливим елементом також є оптимальний розподіл чистого прибутку, який залишається після виконання всіх податкових зобов'язань, оскільки саме ця частина формує інвестиційну базу та є основою для подальшого розвитку. Дослідники приділяють значну увагу наявності достатнього обсягу власних фінансових ресурсів, необхідних для

забезпечення безперебійного виробничого циклу та процесу реалізації готової продукції. Додатково вони підкреслюють важливість раціонального розміщення як основних, так і оборотних фондів, що безпосередньо впливає на ефективність операційної діяльності. Завершальними елементами у цій системі виділяють платоспроможність і ліквідність, які спільно характеризують здатність підприємства вчасно і в повному обсязі виконувати всі свої фінансові зобов'язання, підтримуючи тим самим загальну стабільність [9].

Гурин В.А. та Лопатовський В.Г. інтерпретують фінансовий стан та його складові як системоутворюючий, фундаментальний компонент економічної безпеки підприємства. Вони стверджують, що від параметрів цього стану залежить стабільність та функціонування усіх інших структурних підсистем компанії. Науковці наголошують, що фінансова підсистема відіграє роль ключового визначального чинника. Це пояснюється тим, що саме вона забезпечує необхідну ресурсну підтримку для інтелектуально-кадрової, техніко-технологічної, маркетингової та інституційно-правової складових економічної безпеки. У їхньому підході, належний фінансовий стан не лише створює передумови для організаційної стабільності та здатності підприємства ефективно протистояти як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам. Він також формує фінансову основу для впровадження інноваційних і стратегічних змін. Дослідники пропонують розглядати фінансовий стан не як пасивний підсумок попередньої господарської діяльності, а як активний інструмент для зміцнення економічної безпеки. Він забезпечує фінансування життєво важливих управлінських і технологічних програм, таких як: оновлення матеріально-технічної бази, розвиток інтелектуально-кадрового потенціалу, підвищення загальної якості менеджменту, а також посилення конкурентних переваг продукції на ринку [10]. Отже, у концептуальному баченні згаданих дослідників, фінансовий стан функціонує як центральна ланка у системі економічної безпеки. Він безпосередньо визначає рівень стійкості, адаптивності та потенціал підприємства до довгострокового розвитку в умовах високої економічної волатильності та структурної невизначеності.

Науковці Ясинська Д.В. та Добровольська О.В. розглядають елементи фінансового стану підприємства крізь призму комплексного аналізу його фінансово-господарської діяльності. Такий підхід дає змогу ефективно ідентифікувати ключові тенденції, потенційні ризики та загрози. На їхню думку, основними елементами виступають: структура активів і пасивів, оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу, а також рівень ліквідності та платоспроможності. Крім того, ключовою є фінансова стійкість, що визначається здатністю компанії забезпечувати повне покриття своїх зобов'язань і підтримувати безперервність операційної діяльності. Дослідниці особливо підкреслюють важливість оцінки прибутковості, коефіцієнтів покриття, маневреності капіталу та показника чистих активів. Вони вважають, що саме ці елементи формують реалістичну картину фінансового рівня підприємства, дозволяючи своєчасно запобігти кризовим станам та мінімізувати ризик банкрутства [11].

Я можу констатувати, що аналіз наукових праць підтверджує: поняття «фінансовий стан підприємства» в українській економічній науці визнається як багатовимірною економічною категорією, проте її концептуальне наповнення суттєво різниться залежно від обраної теоретичної школи. Дослідники, як-от Шеремет А.Д., Бланк І.О., Фролова Т.О., Литвин Б.М. і Стельмах М.В., зосереджують увагу на структурній рівновазі активів та капіталу. Вони формують так званий статичний підхід, у межах якого фінансовий стан розглядається через призму збалансованості наявних ресурсів та джерел їхнього фінансування. На противагу цьому, Савицька Г.В., Прокопенко І.Ф., Білик М.Д. і Дем'яненко М.Я. інтерпретують фінансовий стан як процесну, динамічну категорію. Вона визначається кінетикою обігу капіталу, часовими змінами платоспроможності та здатністю підприємства підтримувати фінансові потоки у режимі безперервності. Інша група науковців - Павловська О.В., Притуляк Н.М., Крамаренко Г.О., Чорна О.Є., Костирко Р.О. - наголошує на конкурентному вимірі. Вони ототожнюють фінансовий стан із ринковою позицією суб'єкта господарювання, його конкурентним потенціалом та стійкістю до ринкових

коливань. Поряд із цим, окремі трактування виявляються методологічно звуженими. Зокрема, підходи Цал-Цалка Ю.С. та Поляка Г.Б. описують фінансовий стан лише до окремих його характеристик, ігноруючи його інтегральну, багатовимірну природу.

До «білих плям» сучасної теоретичної бази можна віднести - відсутність інтегрованої концепції, яка б синтезувала структурний, динамічний, ресурсний і конкурентний підходи; недостатнє врахування воєнних ризиків, впливу цифровізації, високої макроекономічної турбулентності та трансформації фінансово-економічного простору в умовах війни. Саме тому я пропоную наступне узагальнене трактування (таблиця 1.2).

Таблиця 1.1. – Окреслення категорії «фінансовий стан підприємства»

Складова	Трактування
Сутність явища	Стан фінансової системи підприємства, що відображає його здатність забезпечувати стійкість, безперервність і збалансованість функціонування у змінному середовищі.
Зміст явища	Сукупність структурних, динамічних і ресурсних параметрів: ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ефективності використання активів і капіталу, результативності операційних потоків та здатності протидіяти ризикам.
Результат явища	Досягнення економічної стабільності, конкурентоспроможності та фінансової стійкості, що забезпечує можливість розвитку, інвестування та виконання зовнішніх і внутрішніх зобов'язань.

Джерело: власна розробка автора.

Запропоноване визначення є повністю адаптованим до реалій сучасної воєнної економіки, оскільки воно успішно поєднує ключові елементи, які в інших підходах зазвичай розглядаються ізольовано: структуру фінансів компанії, їхню динаміку та прямий вплив численних ризиків. На відміну від концепцій, які фокусуються виключно на активах, платоспроможності чи конкурентних показниках, це розуміння інтегрує всі критично важливі аспекти у єдину, цілісну систему. Такий підхід значно краще відображає реальну нестабільність і багатофакторність сучасного фінансового середовища.

З наукової точки зору, запропонований підхід сприяє розробці більш узгодженої та надійної моделі фінансової стійкості. Він успішно синтезує різні дослідницькі позиції та усуває наявні методологічні розбіжності між статичними

(структурними), процесними (динамічними) та ринковими (конкурентними) уявленнями. Для галузі та окремих підприємств це визначення має безпосереднє практичне значення. Воно дозволяє проводити всебічну та глибоку оцінку фінансового стану, будувати ефективнішу систему управління ризиками та визначати найбільш реалістичні та стійкі напрями подальшого розвитку. Для керівників і аналітичних підрозділів запропонований концепт створює міцну основу для проведення точнішого фінансового аналізу, достовірного прогнозування грошових потоків та ухвалення стратегічних рішень. Цей аспект є особливо важливим і критично необхідним в умовах поточної війни, значної економічної нестабільності та постійного посилення зовнішніх ризиків.

1.2. Методика та інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства: вітчизняний та зарубіжний досвід

Узагальнення теоретичних визначень фінансового стану підприємства демонструє наявність різновекторних концептуальних підходів до його осмислення. Це викликає потребу у відповідних інструментах. Вони потрібні для забезпечення його якісної та комплексної оцінки. Багатовимірність цієї категорії робить логічним аналіз методичних підходів. Сюди входять аналітичні процедури та інформаційне забезпечення фінансової діагностики. Це стосується вітчизняної і зарубіжної практики. Вони формують техніко-методичний фундамент. Це необхідно для її результативного застосування в умовах сучасної економічної турбулентності.

Інформаційна база оцінювання фінансового стану підприємства формується як багаторівнева система даних. Вона забезпечує можливість комплексно дослідити всі аспекти його фінансово-господарської діяльності. Центральним джерелом виступає фінансова звітність. Зокрема, це Баланс (Звіт про фінансовий стан) та Звіт про фінансові результати. Сюди ж входять Звіт про рух грошових коштів та Звіт про власний капітал. Саме ці документи відображають структуру

активів, капіталу, зобов'язань. Вони показують результати діяльності та динаміку грошових потоків. Важливу роль відіграють примітки до фінансової звітності. Вони деталізують окремі статті. Вони дозволяють уточнити джерела фінансових ризиків і структурних змін. Також інформаційна база включає внутрішні управлінські документи. Це бюджети, кошториси, калькуляції собівартості та внутрішні регламенти. Сюди належать дані управлінського обліку щодо витрат, доходів, цінової політики. Вона містить інформацію про дебіторську та кредиторську заборгованість. Значну цінність мають аналітичні регістри. Вони містять деталізовану інформацію про рух запасів. Вони показують розрахунки з контрагентами, грошові надходження та платежі. Зовнішні джерела доповнюють інформаційну базу. Це статистичні дані, галузеві звіти, макроекономічні показники. Сюди належить нормативно-правова інформація, рейтинги та дані фінансових ринків [12].

Вітчизняні науковці Боденчук Л.Б. та Баєва Т.Д. пропонують структурований, послідовний алгоритм оцінки фінансового стану підприємства. Цей алгоритм ґрунтується на логіці поетапного переходу: від загальної діагностики до глибокого аналізу ключових фінансових параметрів. На першому етапі виконується загальна оцінка фінансового стану. Це передбачає формування балансу, проведення горизонтального та вертикального аналізу, а також дослідження тенденцій за основними статтями активів і пасивів. Розрахунок системи фінансових коефіцієнтів дозволяє виявити ключові диспропорції у структурі ресурсів та джерел їх формування. Другим етапом є аналіз фінансової стійкості. Він спрямований на визначення надлишку або нестачі джерел фінансування запасів. Він також оцінює здатність довгострокових джерел покривати необоротні активи. Цей аналіз дає змогу визначити рівень залежності підприємства від позикових коштів. Крім того, він показує його здатність підтримувати рівновагу між капіталом і вкладеннями. Третій етап включає комплексний аналіз ліквідності, ділової активності та платоспроможності. Ліквідність оцінюється через угруповання активів і пасивів. Це відбувається за ступенем швидкості перетворення у грошові кошти. Після цього порівнюються

відповідні блоки. Визначення поточної та перспективної ліквідності дозволяє оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання. Ділова активність вивчається за допомогою системи коефіцієнтів оборотності. Це охоплює запаси, дебіторську заборгованість та основні засоби. Це дає змогу оцінити ефективність використання ресурсів. Завершальним компонентом є аналіз платоспроможності. Він визначає можливість підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами як у коротко-, так і в довгостроковій перспективі [13].

У своєму дослідженні Данилюк А.І. та Сулима М.О. комплексно проаналізували практики оцінки фінансового стану. Вони розглянули, якими саме методами користуються сучасні українські підприємства в умовах цифрової трансформації економіки. Науковиці встановили, що вітчизняні компанії дедалі активніше інтегрують класичні аналітичні методи з цифровими інструментами. Класичні методи включають групування, рейтингову оцінку, рангову систему, експертні методи, математичну статистику та матричні моделі. Цифрові інструменти, своєю чергою, забезпечують автоматизацію, швидкість та точність аналізу. Аналіз літератури та практичного досвіду підприємств дозволив авторам виявити: найбільш поширеними в Україні все ще залишаються традиційні підходи. Серед них - коефіцієнтний аналіз, групування показників, а також рейтингові та експертні оцінки. Причина цього в тому, що вони забезпечують зрозумілу інтерпретацію отриманих результатів і вже давно інтегровані у систему фінансової звітності [14].

На мій погляд, науковці Снитюк О.І., Бережна Л.В. та Гончаренко І.Г. здійснили найбільш повну та системну класифікацію вітчизняних і зарубіжних практик оцінювання фінансового стану підприємства. Вони охопили всі ключові групи методів. Ці групи варіюються від класичних (традиційних), які використовуються в бухгалтерсько-економічній аналітиці, до інноваційних, заснованих на інтелектуальних інформаційних технологіях. Їхній підхід вважається найбільш комплексним. Це обумовлено тим, що він поєднує математичні, статистичні, оптимізаційні, багатокритерійні та стохастичні

моделі. Крім того, він включає нейромережеві та еволюційні алгоритми. Саме ці сучасні інструменти активно застосовуються у провідних міжнародних системах фінансової аналітики (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3. – Класифікація методів оцінювання фінансового стану підприємства

Метод	Короткий опис / Сутність
Коефіцієнтний аналіз (класичний підхід)	Розрахунок системи фінансових коефіцієнтів (ліквідності, стійкості, рентабельності, оборотності). Забезпечує статичну, але швидку оцінку на основі звітності.
Інтегральні методи	Формують єдиний інтегральний показник на базі системи вагових коефіцієнтів; включають моделі Альтмана, Ліса, Таффлера.
Статистичні та економетричні методи	Кореляційний, регресійний, дискримінантний, факторний аналіз, методи часових рядів; забезпечують виявлення закономірностей і прогнозування.
Матричні моделі	Представлення фінансових показників у вигляді матриць з подальшим порівнянням із нормативами, відхиленнями та еталонами.
Оптимізаційні моделі	Знаходження оптимальних рішень щодо структури капіталу, ліквідності, інвестицій за наявності обмежень.
Нечітко-множинні моделі	Урахування якісних факторів і невизначеності через лінгвістичні змінні та функції належності.
Багатокритерійний аналіз	Прийняття рішень за множиною критеріїв; оптимізація складних систем управління фінансовими потоками.
Стохастичні моделі	Прогнозування під впливом випадкових чинників; побудова моделей за законами розподілу ймовірностей.
Нейронні мережі та генетичні алгоритми	Автоматичне виявлення нелінійних закономірностей, прогнозування, оптимізація за еволюційними принципами.

Джерело: [15].

Також варто відзначити, що в українській практиці оцінювання фінансового стану підприємств особливо часто використовується нормативний алгоритм. Цей алгоритм офіційно закріплений у спеціальному документі - Порядку проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення при отриманні позик, які надаються за кошти міжнародних фінансових організацій [16]. Цей підхід базується на комбінації коефіцієнтного аналізу, індикативних нормативів, а також оцінки фінансової стійкості, платоспроможності та рівня ризиковості позичальника. На відміну від суто академічних моделей, ця державна методика гарантує уніфікованість, стандартизованість та об'єктивність процесу оцінювання. Це є критично

важливим в умовах воєнного часу. У цей період фінансова спроможність компанії безпосередньо впливає на ефективність використання міжнародної допомоги та кредитних ресурсів [16].

Інтегральний показник фінансового стану є головним критерієм у державній методиці оцінювання фінансової надійності тих підприємств, які звертаються до міжнародних фінансових організацій. Його розрахунок базується на спеціалізованих моделях. Ці моделі застосовуються окремо для великих і середніх підприємств та окремо для малих підприємств. Вибір відповідної моделі залежить від домінуючого виду економічної діяльності суб'єкта. Цей вид визначається за найбільшою питомою вагою відповідного коду КВЕД у чистому доході підприємства, згідно з даними форми № 2 або № 2-м. Таким чином, методика враховує як галузеву специфіку, так і масштаб діяльності компанії. Для обчислення інтегрального показника обов'язково використовується річна фінансова звітність за три попередні календарні роки, а також дані за останній звітний період. На основі цих даних розраховується система фінансових коефіцієнтів, що охоплює показники ліквідності, стійкості, оборотності, рентабельності та ефективності використання капіталу. Кожен із цих коефіцієнтів підлягає нормуванню, має обмеження максимальним значенням (не більше 100) та інтегрується у функцію обраної моделі. Кінцевим результатом розрахунку є інтегральний показник, інтерпретація якого здійснюється на основі п'яти класів фінансового стану [16]:

- клас 1 означає найвищу фінансову стійкість і мінімальну ймовірність дефолту;
- клас 2 це підприємства які мають стабільний стан із низьким ризиком неплатоспроможності;
- клас 3 характеризує підприємства з рівнем спроможності нижче середнього;
- клас 4 сигналізує про нестабільність, наявність критичних ознак неплатоспроможності;

- клас 5 відповідає високому ризику дефолту та нездатності виконувати зобов'язання.

У випадку неоднозначних результатів їх додатково перевіряють за середнім значенням показника за три роки. Це підвищує об'єктивність оцінки та мінімізує вплив разових, нетипових коливань. Згідно з чинним законодавством, оцінювання фінансового стану підприємства в Україні базується на системі ключових фінансових коефіцієнтів. Ці коефіцієнти комплексно відображають такі аспекти, як структура капіталу, ліквідність, ділова активність і прибутковість. Кожен показник виконує окрему аналітичну функцію, дозволяючи встановити як сильні, так і слабкі сторони підприємства. Вся ця сукупність даних слугує основою для ухвалення управлінських фінансових рішень (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4. – Основні показники, що застосовуються законодавством України для оцінки фінансового стану підприємства м

Показник	Економічно доцільне значення (норма)
Коефіцієнт фінансової незалежності	$\geq 0,5$
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,5-1,0
Коефіцієнт інвестування	> 1
Коефіцієнт маневрування	0,4-0,6
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	$\geq 0,5$
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,5-2,5
Коефіцієнт загальної ліквідності	> 1
Рентабельність обороту	$> 5 \%$
Фондовіддача активів	> 4 грн
Рентабельність сукупного капіталу	$> 10 \%$
Рентабельність власного капіталу	$> 10 \%$

Джерело: [17].

Коефіцієнт фінансової незалежності відображає частку власного капіталу в загальній величині джерел фінансування. Значення $\geq 0,5$ є як високий рівень фінансової автономії, за якого більше половини активів сформовано за рахунок внутрішніх ресурсів, що мінімізує залежність від кредиторів. Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує пропорції між позиковим та власним капіталом. Оптимальний інтервал 0,5-1,0 означає раціональне використання

позикових джерел без надмірного боргового навантаження. Надлишкове зростання боргу генерує ризики неплатоспроможності, водночас повна відмова від позикового фінансування обмежує можливості масштабування. Законодавча та наукова практика підкреслює борговий капітал за збалансованих пропорцій виконує функцію фінансового «левереджу». Коефіцієнт інвестування демонструє достатність власного капіталу для фінансування необоротних активів. Значення >1 засвідчує наявність чистого оборотного капіталу - базового індикатора поточної ліквідності. Коефіцієнт маневреності визначає частку гнучких елементів власного капіталу, що можуть бути оперативно перерозподілені. Норматив 0,4-0,6 вказує на достатній рівень фінансової мобільності. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом оцінює здатність підприємства формувати оборотні ресурси за рахунок власних джерел. Оптимальне значення $\geq 0,5$ гарантує належний рівень поточної платоспроможності. Коефіцієнт поточної ліквідності оцінює здатність підприємства своєчасно погашати короткострокові зобов'язання. Нормативний інтервал 1,5-2,5 говорить про оптимальний баланс між платоспроможністю та ефективністю використання активів. Коефіцієнт загальної ліквідності за відсутності довгострокових боргових зобов'язань дорівнює коефіцієнту поточної ліквідності, значення >1 підтверджує здатність підприємства повністю покрити зобов'язання за рахунок оборотних активів. До показників ефективності належать:

- рентабельність обороту, що характеризує прибутковість реалізації;
- фондоддача активів, що відображає обсяг реалізації на 1 грн активів;
- рентабельність сукупного капіталу ($>10\%$), яка оцінює загальну ефективність активів;
- рентабельність власного капіталу ($>10\%$), що визначає прибутковість інвестицій власників;

Таким чином, згадані індикатори надають можливість проводити як експрес-оцінювання, так і глибинну фінансову діагностику. Аналіз їхньої динаміки дозволяє ідентифікувати ключові тенденції розвитку, визначати шляхи

для стабілізації та оптимізації структури капіталу, а також формувати обґрунтовані управлінські рішення.

Данилюк А.І. та Сулима М.О. підкреслюють активне впровадження інструментів цифрової аналітики. Сюди входять штучний інтелект (ШІ), машинне навчання, технології RPA (Robotic Process Automation), блокчейн, а також цифрові платформи для збору та візуалізації даних. На думку авторок, саме ці технології суттєво розширюють можливості фінансового аналізу. Вони зменшують частку людських помилок, прискорюють обробку великих масивів інформації, підвищують точність прогнозування та зміцнюють стійкість підприємств у кризових умовах [14].

Танклевська Н.С. та Мірошниченко В.О. наступним чином визначають роль цифровізації у проведенні оцінки фінансового стану підприємства, підкреслюючи її системний вплив на аналітику, управління та стратегічну стійкість бізнесу. На їхню думку, «цифрова економіка створює якісно нове середовище для фінансового аналізу» [18]:

- цифровізація забезпечує миттєвий доступ до первинної фінансової інформації, оскільки хмарні системи дозволяють формувати спільні бази даних для бухгалтерії, менеджменту та зовнішніх партнерів. Це скорочує час на обробку даних і підвищує достовірність фінансової звітності;

- інтернетизація бізнес-процесів мінімізує фізичні обмеження, що дозволяє проводити фінансовий аналіз підприємства незалежно від його географічного розташування, забезпечує захищені робочі місця та підтримує безперервність діяльності в умовах ризиків війни;

- цифрові сервіси спрощують складання звітності, адже сучасні бухгалтерські програми автоматично формують ключові аналітичні показники (ліквідність, рентабельність, оборотність), зменшуючи ймовірність помилок та прискорюючи аналітичний цикл;

- системи електронної аналітики розширюють можливості фінансового моніторингу, оскільки великі масиви даних доступні в режимі реального часу, що покращує прогнозування грошових потоків і фінансових ризиків;

- цифрові канали та соцмережі впливають на фінансовий стан опосередковано, оскільки розширення ринків збуту та зменшення ролі посередників збільшує чистий дохід і покращує структуру капіталу;

- цифрова інфраструктура підвищує якість управлінських рішень, адже створює можливість дистанційного контролю, доступу до єдиної аналітичної бази та синхронізації даних між підрозділами;

- цифровізація відкриває підприємствам доступ до міжнародного капіталу (фондові ринки, IPO, краудфандинг), що підсилює їхній фінансовий потенціал і створює нові можливості для інвестування та покриття дефіциту оборотного капіталу;

- участь у державних цифрових програмах («Дія.Бізнес») підвищує фінансову стійкість підприємств, надаючи доступ до грантових програм, дешевих кредитів і фінансових інструментів розвитку;

- цифрові технології посилюють захист фінансової інформації, що є критично важливим під час війни та підвищує довіру зовнішніх інвесторів і партнерів;

- цифровізація вимагає розвитку нових компетенцій персоналу, що формує здатність підприємства проводити високоточний фінансовий аналіз за допомогою сучасних IT-інструментів і підтримувати актуальність фінансових даних.

Можна виділити наступні інформаційні технології, що використовують підприємства (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5. – Сучасні інформаційні технології для оцінки та аналізу фінансового стану підприємства

Технологія / Платформа	Основні функції	Аналітичні можливості для оцінки фінансового стану
1	2	3
FacePay	Біометрична оплата, прив'язка картки, POS-термінали	Дані про транзакції, споживчу активність, оборот коштів, швидкість оплат
EasyWallet UA + Masterpass	Оплата проїзду через Bluetooth-ідентифікацію	Аналітика регулярних платежів, структури витрат, інтенсивності операцій
Portmone	Онлайн-платежі, регулярні оплати, еквайринг	Оцінка платіжної активності, планування грошових потоків, аналіз ліквідності
NovaPay	Перекази, еквайринг, онлайн-платежі для бізнесу	Деталізація руху коштів, аналіз оборотності дебіторки/кредиторки
4bill	Платіжні рішення для кредитування, страхування, e-commerce	Верифікація клієнтів, скоринг, оцінка платоспроможності, прогноз дефолту
AgroApp	Онлайн-кредитування агросектору	Аналіз кредитоспроможності, швидкість обігу капіталу, оцінка боргового навантаження
Karbo	Платіжна та обмінна мережа, криптогаманці	Прозорість транзакцій, безпека даних, моніторинг обсягів операцій
Lime Systems	Автоматизація банківської діяльності	Централізований аналіз даних, моделювання фінансових показників
Renome-Smart	Банківське обладнання, CashLAB, криптозахист	Аналіз грошових потоків, управління готівкою, контроль транзакцій
Mastercard SmartKasa	Онлайн-фіскалізація, прийом безготівкових платежів	Автоматичне формування фінансових потоків, контроль виручки, аналіз обсягу операцій
Wurmie	Імпорт банківських даних, верифікація	Скоринг, автоматична класифікація доходів і витрат, оцінка фінансової поведінки
Finik.Pro	Оmnіканальний мобільний банкінг, чат-бот, онлайн-продукти	Консолідована аналітика рахунків, оцінка активів/пасивів, управління ліквідністю
NeoFin	Рішення для онлайн-кредитування різних секторів	Скорингові моделі, прогноз дефолту, аналіз кредитного ризику
IconBridge	Карткова токенизація	Моніторинг користувацької активності, аналіз частоти операцій
SDK.finance	Платіжна платформа (API)	Масштабна фінансова аналітика, формування фінзвітності, управління потоками
UnityBars	Банківське ПЗ, електронна ідентифікація, тендери	Інструменти ризик-аналізу, моніторинг транзакцій, аудит специфічних операцій

Продовження таблиці 1.5

1	2	3
Paycore.io	Хаб інтеграцій, мультивалютні операції	Аналіз міжнародних платежів, оптимізація комісій, структура фінансових потоків
Lending Software	Скоринг, аналіз ризиків, ML-моделі	Прогноз дефолту, автоматичне формування моделей рентабельності та ризику
Corezoid	Хмарні операційні системи, автоматизація	Автоматизація фінансових процесів, високоточний моніторинг показників
ProFix	Міжнародні перекази, інтеграції	Оцінка зовнішніх фінпотоків, аналіз валютних операцій, управління ризиками

Джерело: [19].

Подальший вектор розвитку сучасних інформаційних технологій у забезпеченні економічної безпеки бізнесу визначатиметься триєдністю ключових тенденцій: повною цифровізацією операцій, розширенням інтелектуальних систем управління та пріоритетністю кіберзахисту. У контексті дослідженої проблематики стає очевидним, що інформаційні технології (ІТ) перестають бути лише допоміжним інструментом, трансформуючись у ядро стратегічної стабільності підприємства. Здатність бізнесу інтегрувати хмарні рішення, автоматизовані аналітичні модулі, технології NFC, машинне навчання та системи штучного інтелекту безпосередньо визначатиме його рівень адаптивності та стійкості до зовнішніх загроз. На найближчу перспективу ключовим буде розвиток моделей Pay-As-You-Go (оплата за фактом використання), інтелектуальних платформ контролю ризиків та наскрізної автоматизації, що дозволить не лише знижувати операційні витрати, але й ефективно формувати нові конкурентні переваги. Критично важливим завданням залишається розробка надійних механізмів управління ризиками, які супроводжують глибоке проникнення ІТ в усі бізнес-процеси.

1.3. Особливості методики та організації аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній

Аудиторська діяльність у сучасних умовах воєнного стану в Україні розглядається як нормативно регламентований комплекс професійних процедур, спрямованих на незалежну верифікацію фінансової звітності, оцінювання її достовірності, повноти та відповідності вимогам національних і міжнародних стандартів. У розширеній інтерпретації аудиторська діяльність охоплює проведення обов'язкового та ініціативного аудиту, а також надання супутніх послуг - оглядових перевірок, узгоджених процедур, консультацій у сфері бухгалтерського обліку, фінансової звітності та систем внутрішнього контролю. Законодавчі зміни, ухвалені Верховною Радою України, суттєво модернізували механізми регулювання аудиторської діяльності, орієнтуючись на забезпечення фінансової безпеки, підвищення прозорості ринку та усунення впливу суб'єктів, пов'язаних із державою-агресором. Особливості аудиторської діяльності в умовах оновленого законодавства наступні [20]:

- виключення з Реєстру аудиторів та аудиторських фірм, пов'язаних із країною-агресором, що спрямовано на мінімізацію системних ризиків і запобігання маніпуляціям фінансовою інформацією;
- призупинення окремих строків, спрощення процедур подання звітності, зменшення обов'язкових внесків та пом'якшення відповідальності за їх несвоєчасність;
- запровадження гнучких форматів складання кваліфікаційних іспитів, лібералізація доступу до професії, можливість визнання сертифікації аудиторів з ЄС, США, Канади та інших країн;
- проведення перевірок виключно за згодою аудиторських фірм, що зменшує адміністративне навантаження на ринок в умовах війни;
- забезпечення безперервності професійної практики попри інституційні та логістичні обмеження воєнного часу.

Основною нормативно-правовою рамкою для аудиторської діяльності є Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який створює комплексну інституційно-правову базу для організації, регулювання та нагляду у цій сфері. Документ чітко встановлює, що аудит можуть здійснювати лише кваліфіковані аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності, офіційно внесені до Реєстру, при цьому обов'язковою методологічною основою професійної практики є поєднання національного законодавства, Міжнародних стандартів аудиту (МСА) та міжнародних договорів. Крім того, АПУ відіграє ключову роль, здійснюючи професійний нагляд, ведучи реєстри, регламентуючи етичні вимоги та забезпечуючи інституційні умови для контролю якості аудиторських послуг [21]. Він не лише визначає поняття, вимоги та інституції аудиторської діяльності, а й створює чисту нормативну основу для аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній, задаючи вимоги до їх організації, прозорості, регулювання та нагляду (таблиця 1.6).

Таблиця 1.6. – Положення закону, що формують підґрунтя для організації аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній

Норма / Стаття	Зміст положення	Значення для аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній
Ст. 3. Правова основа аудиторської діяльності	Аудит регулюється законом, НПА та Міжнародними стандартами аудиту	Встановлює методичну базу для всіх аналітичних методик дослідження фінансового стану
Ст. 22. Реєстр аудиторів (зміни)	Визначає критерії включення та виключення аудиторів з Реєстру	Забезпечує достовірність інформації про учасників ринку - основу для аналітики
Ст. 47. Аудиторська палата України	Веде облік аудиторів, регулює відносини між ними	Формує інституційну базу даних для аналізу ринку аудиторських послуг
Ст. 364 (витяг)	Визначення аудитора	Задає кваліфікаційні вимоги - критерії для оцінки якісного стану компанії
Положення про державний фінансовий аудит	Описує цілі та інструменти державного аудиту	Визначає стандарти, яким повинні відповідати аудиторські компанії
Воєнні зміни (Прикінцеві положення)	Зупинення строків, спрощення процедур, пом'якшення відповідальності	Формує нові операційні умови, які мають враховуватися при аналізі фінансової стійкості аудиторських компаній

Джерело: [21].

Ухвалений Мінфіном Порядок проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг формує нормативні рамки, в межах яких здійснюється оцінка якості, надійності та фінансово-організаційної спроможності суб'єктів аудиторської діяльності. Документ визначає структуру процедур, критерії ризик-орієнтованого відбору, механізми контролю та відповідальності, які безпосередньо впливають на методику проведення аналітичних досліджень аудиторських компаній. Відтак організація аналізу їх фінансового стану повинна узгоджуватися з регулятивними вимогами прозорості, внутрішнього контролю та підтвердження якості послуг. Порядок встановлює чіткий механізм перевірки аудиторських компаній від планування й збору інформації до аналізу документів, тестування внутрішнього контролю та складання звіту. Тобто, аналітичні дослідження фінансового стану САД повинні враховувати стандартизовану послідовність оцінки, визначену державним регулятором.

Цей документ закріплює необхідність відбору компаній для перевірки з обов'язковим урахуванням ризиків невиконання вимог Закону та Міжнародних стандартів аудиту (МСА). В аналітиці фінансового стану це вимагає застосування ризикових індикаторів, серед яких: стабільність доходів, рівень ресурсного забезпечення, дотримання принципів незалежності, частота попередніх порушень та структура клієнтського портфеля. Контроль якості оцінює не лише фактичні результати проведеного аудиту, але й фінансову здатність компанії забезпечувати сталість внутрішніх процесів. Це охоплює наявність необхідних ресурсів, фінансування навчання аудиторів та інвестиції у власну систему контролю якості. Отже, аналіз фінансового стану, очевидно, повинен включати оцінку витрат на забезпечення якості, інвестицій у розвиток персоналу та технологічне оновлення.

Порядок визначає широкий перелік джерел, що підлягають обов'язковому аналізу - робочі документи аудиту, внутрішні політики, договори, звіти про прозорість, кадрові матеріали, електронні системи обліку. Тому методика аналізу аудиторських компаній базується на комплексному дослідженні не лише фінзвітності, а всієї системи управління якістю. Будь-які висновки мають

ґрунтуватися на документально підтверджених даних, що формує доказову основу аналітичних досліджень. Отже, методика оцінки фінансового стану передбачає використання первинної документації, реєстрів, систем автоматизації та матеріалів внутрішнього аудиту. Результати перевірок завершуються наданням обов'язкових до виконання рекомендацій, а їх виконання проходить окрему процедуру відстеження. В організації аналізу слід враховувати фактор регуляторних наслідків, що впливають на фінансову стійкість компанії (ризик санкцій, наявність аудиторської ліцензії, зобов'язання щодо оновлення системи контролю). Порядок передбачає публічність рішень щодо результатів перевірок, що посилює інформаційну відкритість аудиторських компаній. Відповідно, аналіз фінансового стану має враховувати іміджеві та репутаційні ризики як чинники економічної стійкості [22].

У сучасній системі регулювання, нагляду та аналітичної оцінки діяльності аудиторських компаній в Україні вагомую роль відіграє Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю (ОСНАД). Саме він формує методологічні, процедурні та етичні стандарти, які визначають порядок контролю якості аудиторських послуг, рівень відповідності Міжнародним стандартам аудиту (МСА), а також дотримання принципів незалежності, прозорості та професійної доброчесності. ОСНАД розробляє і реалізує ризик-орієнтовані програми перевірок, затверджує результати моніторингу, здійснює дисциплінарні провадження та забезпечує відкритість аудиторського ринку. Таким чином, цей орган створює інституційно надійну платформу для аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній [23].

У рамках сучасної системи регулювання аудиторської діяльності в Україні методика та організація аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній формуються на перетині національних норм та міжнародних професійних стандартів. Важливе місце посідає комплекс документів, затверджених Міністерством фінансів України, зокрема Міжнародні стандарти аудиту, Міжнародні стандарти контролю якості (управління якістю), Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів, а також стандарти МСА

220, МСУЯ 1 і МСУЯ 2. Вони визначають вимоги до системи управління якістю, ризик-орієнтованого аудиту та процедур оцінювання, що безпосередньо формують підхід до аналітичної діагностики фінансової стійкості аудиторських фірм. Національні органи Мінфін та ОСНАД, забезпечують адаптацію, впровадження й контроль дотримання цих стандартів у практиці (таблиця 1.7).

Таблиця 1.7. – Регуляторно-методичні рамки здійснення фінансово-аналітичних досліджень аудиторських суб'єктів

Блок регулювання / стандартів	Зміст та значення для аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній
1. Міжнародні стандарти управління якістю (МСУЯ 1, МСУЯ 2)	Визначають вимоги до системи внутрішнього контролю якості аудиторських фірм; регламентують моніторинг, оцінювання ризиків і перевірку якості завдань; формують критерії оцінки організаційної надійності, процесної ефективності та операційної стійкості аудитора.
2. Міжнародні стандарти аудиту (МСА 220, МСА 315, МСА 600)	МСА 220 встановлює вимоги до внутрішнього контролю якості аудиту; МСА 315 визначає методику ризик-орієнтованої оцінки суттєвих викривлень; МСА 600 регулює аудит груп, що важливо для аналізу великих аудиторських мереж. Створюють стандартизовану основу для оцінювання ризиків і якості роботи аудиторської компанії.

Джерело: [24].

При розгляді методики аналітичного дослідження фінансового стану аудиторських компаній необхідно обов'язково враховувати сучасні наукові підходи до оцінювання якості аудиторських послуг. Якість виступає ключовим результативним параметром діяльності аудиторської фірми, що безпосередньо визначає її конкурентоспроможність на ринку професійних послуг. Вітчизняні дослідження, зокрема праця Фабіянської В. Ю., акцентують на системному характері якості аудиту. Ці причини охоплюють вхідні, процесні, вихідні та контекстуальні чинники, а також специфіку взаємодії між учасниками процесу фінансового звітування. Інтеграція цих компонентів у методику аналітичних оцінок дозволяє розширити традиційні підходи до фінансового аналізу аудиторських компаній. Це відбувається за рахунок урахування таких параметрів, як: професійна компетентність персоналу, ефективність внутрішньої системи контролю якості, методологічна зрілість аудиторських процедур, комунікаційна якість взаємодії з управлінським персоналом та аудиткомітетами, а також дотримання етичних принципів та вимог незалежності [25]. Дослідження

підкреслює, що фінансовий стан аудиторської компанії неможливо коректно інтерпретувати без аналізу факторів якості, оскільки саме вони формують її репутаційний капітал, визначають структуру клієнтського портфеля, рівень аудиторських ризиків і загальну фінансову стійкість. Тому включення оцінювання ключових детермінант якості аудиту до методики аналітичних досліджень забезпечує більш комплексну, об'єктивну та ризик-орієнтовану діагностику діяльності аудиторських компаній.

Узагальнення вітчизняних досліджень, зокрема робіт Петрик О.А., Гойло Н.В., Матієнко-Зубенко І.І., Мариніч І.О. та Слободяник Ю.Б., також підтверджують необхідність оцінювання якості аудиту через систему конкретизованих індикаторів, що охоплюють дотримання професійної незалежності, відповідність процедур вимогам МСКЯ 1 та МСА 220, повноту документування, адекватність оцінки аудиторських ризиків, якість формування аудиторських доказів, коректність модифікації думки та структурну узгодженість аудиторського звіту. Дослідники також наголошують на важливості застосування індикаторів внутрішньофірмового контролю якості, серед яких: ефективність системи прийняття та продовження співпраці з клієнтами, якість рецензування аудиторських завдань, рівень кваліфікації персоналу, своєчасність оновлення політик контролю якості та результативність моніторингових процедур. Зазначені параметри дозволяють оцінювати не лише фінальний результат, а й процес аудиторської діяльності. Урахування цих індикаторів у методиці аналітичних досліджень забезпечує можливість здійснювати комплексну, об'єктивну й ризик-орієнтовану оцінку якості роботи аудиторських фірм, ідентифікувати системні недоліки та формувати рекомендації щодо підвищення ефективності аудиторської діяльності відповідно до міжнародних стандартів і європейської моделі регулювання [26].

Дослідження Бондаренко Л.П. та Коломійця В.І. має важливе значення для розробки методики та організації аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній. Автори демонструють комплексний приклад того, як має здійснюватися фінансова аналітика стосовно аудиторських фірм. Вони

використовують специфічні індикатори, які принципово відрізняють їх від звичайних суб'єктів господарювання. Дослідники застосували дані Реєстру суб'єктів аудиторської діяльності (САД) та річні звіти ОСНАД (Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю), формуючи таким чином нормативно верифіковану інформаційну базу для аналізу. Адаже у сфері аудиту аналітичні дослідження повинні орієнтуватися не лише на фінансову звітність, підготовлену за П(С)БО чи МСФЗ, але й на звітність про прозорість, структуру доходів за видами послуг, а також на обсяги обов'язкового аудиту підприємств, що становлять суспільний інтерес. Дослідники використали галузево-специфічні показники для забезпечення релевантності оцінки [27]:

- частку доходів від аудитів;
- динаміку чистої маржі, дохід на одного клієнта;
- ринкову частку;
- прибутковість у розрізі аудиторських мереж.

Вони дають можливість оцінити конкурентоспроможність, ринкову позицію та фінансову стійкість аудиторських компаній, суттєво доповнюючи традиційні коефіцієнти ліквідності, рентабельності та структури капіталу.

Аналіз фінансового стану аудиторських компаній набуває принципового значення в умовах воєнних руйнувань і майбутнього повоєнного відновлення. Це пояснюється тим, що саме аудитори закладають основу для достовірної оцінки збитків, визначення відбудовних потреб та оцінки потенціалу економічного відновлення держави. Міжнародний досвід Кувейту, Сирії та Косово демонструє: відновлення ключових секторів економіки, таких як інфраструктура, енергетика, житловий фонд, транспорт, медицина та освіта, неможливе без незалежної експертизи, калькуляції втрат, формування прогнозів і розробки стратегій відбудови. В Україні провідні аудиторські компанії вже сьогодні беруть на себе виконання цих функцій, ініціюючи дослідження та моделі реконструкції економіки. Стійкість самих аудиторських компаній є вирішальною. Вона визначає їхню здатність виконувати оціночні, аналітичні, прогнозні, кошторисні та рекомендаційні завдання на національному рівні.

Отже, діагностика їхньої фінансової стійкості є критично важливою, оскільки від неї безпосередньо залежить якість рішень, що формуватимуть інституційну основу повоєнного розвитку України [28].

Олійник Н.М. та Макаренко С.М., визначають, що основними сьогодні групами методів виступають фінансово-аналітичні, кризово-ймовірнісні, інтегральні, евристичні та ризик-орієнтовані підходи. Фінансові методи (коефіцієнтний, горизонтальний, вертикальний аналіз, факторні моделі) забезпечують деталізацію стану підприємства, але малоефективні за високої невизначеності. Кризові моделі - Altman Z-score, Conan-Holder, модель Лісу дозволяють оцінити вірогідність банкрутства, однак є чутливими до якісних змін у структурі активів та капіталу. Інтегральні та рейтингові методи враховують взаємодію показників, проте вимагають ретельного підбору ваг. Методи стратегічного бізнес-аналізу - SWOT, CVP, LLC-аналіз, аналіз чутливості дозволяють оцінювати реакцію підприємства на ризики, хоча залежать від коректності управлінських припущень [29].

Підходи Гурина В.А. та Лопатовського В.Г., які трактують фінансовий стан крізь призму економічної безпеки підприємства, розглядаючи його як багатофакторну систему, що вимагає врахування ризиків, поведінкових деформацій та реакцій на невизначеність, знаходять розвиток у працях Олійник Н. М. Вона чітко окреслює саме коефіцієнтну базу для оцінювання стійкості. До основних показників, які вона виділяє, належать: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, валова маржа, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової стійкості, продуктивність праці та віддача основних засобів. Авторка не заперечує системний та поведінковий підходи своїх попередників, а трансформує їх у кількісну методологію. Ця методологія ґрунтується на наборі ключових фінансових коефіцієнтів, які придатні для практичної аналітики та прогнозування [30].

У сучасних умовах фінансові та поведінкові чинники домогосподарств стають одними з головних показників для оцінювання фінансового стану

аудиторських компаній, оскільки вони визначають місткість ринку, стабільність попиту на аудиторські послуги та рівень ризиковості доходів. Зниження реальних доходів населення та зростання фінансової бідності спричиняють звуження бізнес-активності, що прямо транслюється у скорочення виручки аудиторських фірм. Волатильність заощаджень і коливання процентних ставок впливають на формування їхнього капіталу, вартість залучених ресурсів та конфігурацію грошових потоків. Демографічні зрушення формують витратну базу, змінюють кадрові ризики та визначають довгострокову доступність кваліфікованого персоналу. Відтак методика аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній повинна інтегрувати ці макроекономічні тренди, забезпечуючи більш точну, ризик-орієнтовану та прогностично релевантну оцінку їхньої стійкості та прибутковості [31].

Отже, методика та організація аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній у сучасних умовах формуються під впливом оновленого законодавства, міжнародних стандартів аудиту та системи суспільного нагляду. Регуляторні вимоги визначають прозорість, незалежність, якість та ризик-орієнтованість аудиторської діяльності, що безпосередньо впливає на підходи до фінансової аналітики. Аналіз ґрунтується на поєднанні традиційних фінансових показників, галузевих індикаторів (таких як аудит підприємств, що становлять суспільний інтерес (ПСІ), структура доходів, ринкова частка), оцінки якості внутрішнього контролю та відповідності МСА. Воєнні зміни та макроекономічні ризики зумовлюють необхідність врахування поведінкових і ринкових детермінант, що забезпечує комплексну та релевантну діагностику стійкості аудиторських компаній.

Висновок до розділу 1

1. Визначено, що воєнний стан трансформує економіку держави, спричиняючи фіскальні розбіжності, волатильність валютного ринку та зростання економічних ризиків. У таких умовах традиційні моделі оцінювання фінансового стану втрачають точність, що актуалізує потребу в нових підходах до формування інформаційної бази та методичного інструментарію. Нестабільність потоків, нерегулярність звітності, зміна податкового середовища та необхідність швидкого опрацювання даних підсилюють значення цифрових джерел інформації та моделей, здатних враховувати невизначеність і ризики.

2. Встановлено, що у межах наукового дискурсу поняття «фінансовий стан підприємства» характеризується значною методологічною варіативністю. Структурний підхід розглядає його як збалансованість активів, капіталу та джерел фінансування. Динамічний підхід фокусується на кругообігу капіталу, платоспроможності та здатності до інвестиційного розвитку. У свою чергу, конкурентно-стратегічний напрям трактує фінансовий стан як індикатор ринкової позиції, економічної стійкості та конкурентоспроможності. Незважаючи на широку представленість поняття в літературі, спостерігається фрагментація концепцій: одні дослідники звужують фінансовий стан лише до стійкості або результативності, тоді як інші ігнорують взаємозв'язки між структурними, динамічними та ринковими характеристиками. Зважаючи на це, пропонується інтегративне трактування, яке охоплює структурні параметри, динамічні зміни та ризикову компоненту в умовах турбулентності.

3. Визначено, що методика аналізу фінансового стану ґрунтується на комплексній інформаційній базі, яка включає фінансову звітність, примітки, внутрішні управлінські документи, дані облікових систем, цифрові платформи та зовнішні макроекономічні джерела. У вітчизняній практиці застосовується поетапний алгоритм: загальна діагностика, аналіз стійкості, оцінювання ліквідності, платоспроможності та ділової активності. Зарубіжний досвід демонструє інтеграцію класичних методів із інструментами штучного інтелекту,

машинного навчання, моделювання та нейронних мереж. Державні методики ґрунтуються на моделях з інтегральними індикаторами, що визначають клас фінансової надійності підприємства. Цифровізація посилює роль автоматизованих облікових систем, платформ і хмарних сервісів, забезпечуючи високу актуальність даних і можливість оцінювання в режимі реального часу.

4. Встановлено, що особливості методики аналітичних досліджень фінансового стану аудиторських компаній формуються під впливом оновленого законодавства, міжнародних стандартів аудиту та системи суспільного нагляду. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» визначає нормативну рамку, стандарти професійної практики, вимоги до прозорості та ведення реєстру аудиторів. Методика аналізу аудиторських компаній охоплює оцінювання фінансової звітності, структури доходів, маржинальності, ринкової частки, ризиків, а також відповідності Міжнародним стандартам аудиту (МСА) та Міжнародним стандартам управління якістю (МСУЯ). Система контролю якості, що базується на міжнародних стандартах, стає ключовим об'єктом дослідження, оскільки вона визначає організаційну надійність, репутаційну стійкість та здатність компанії виконувати складні аудиторські завдання, зокрема щодо підприємств, які становлять суспільний інтерес.

5. Наукові джерела підкреслюють, що якість аудиту є критичним чинником фінансової стійкості аудиторських компаній. Її формують компетентність персоналу, ефективність внутрішнього контролю, відповідність вимогам незалежності, точність аудиторських процедур і здатність генерувати достовірні докази. Додаткове значення мають поведінкові та макроекономічні явища - доходи домогосподарств, фінансова бідність, ринкова активність, що впливають на попит на аудиторські послуги та конфігурацію доходів.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ

2.1. Оцінка ринку аудиторських послуг в Україні

Стан аудиторських компаній в Україні у 2022-2024 роках визначався помітними змінами у структурі ринку, зокрема коливаннями кількості аудиторів та вартості наданих послуг [23]. У 2022 році в країні працювало 1979 аудиторів, однак у 2023 році їхня кількість скоротилася до 1888 осіб. Це відображає загальне зменшення кадрових ресурсів у період підвищеної економічної невизначеності. Проте, у 2024 році чисельність аудиторів, навпаки, зросла до 2711 осіб, що може свідчити про відновлення попиту на фінансовий контроль та зростання обсягу перевірок. Кількість суб'єктів аудиторської діяльності (САД) залишалася відносно стабільною, перевищуючи 800 компаній протягом усього досліджуваного періоду, незважаючи на помітні коливання у фактичній активності ринку. Обсяг наданих аудиторських послуг у 2022-2023 роках становив 4,52 млрд грн, тоді як у 2023-2024 роках він зменшився до 3,2 млрд грн, що є наслідком зниження вартості великомасштабних аудиторських завдань. Ці тенденції формують важливе підґрунтя для подальшої оцінки стійкості галузі та визначення ключових чинників її подальшого розвитку.

Аудиторський ринок у 2022-2024 роках демонстрував поєднання формальної стабільності за кількістю суб'єктів аудиторської діяльності та помітної нерівномірності фактичної роботи компаній, що проявилось у скороченні обсягу виконаних завдань у певні періоди [23]. Стабільний показник у 835 суб'єктів аудиторської діяльності (САД) маскує реальну картину, оскільки фактична кількість активно працюючих компаній була нижчою через неповне подання звітності та не функціонування частини з них. Коливання кадрової бази, а саме зниження чисельності аудиторів до 1888 осіб у 2023 році та подальше

відновлення до 2711 осіб у 2024 році, чітко відображало зміну попиту на аудиторські послуги та загальну переорієнтацію ринку. Водночас, скорочення загальної вартості ринку з 4,52 млрд грн до 3,2 млрд грн свідчило про перехід клієнтів до менш витратних процедур, що безпосередньо позначилося на середній вартості виконаних завдань. При цьому зростання кількості аудиторських завдань у 2024 році до 14,8 тис. одиниць демонструвало підвищення попиту на послуги незалежного підтвердження, попри загальне зменшення фінансового результату ринку. У сукупності ці зміни сформували ситуацію, коли кількісне зростання активності не супроводжувалося пропорційним збільшенням фінансових показників.

Узагальнення ключових статистичних параметрів ринку дозволяє оцінити співвідношення між стабільною кількістю зареєстрованих компаній та змінною динамікою аудиторських послуг, які оцінювалися у 4,52 млрд грн у 2022-2023 роках та 3,2 млрд грн у 2023-2024 роках [23]. Динаміка кадрових показників, а саме зменшення чисельності аудиторів у 2023 році та їхнє стрімке збільшення у 2024 році, відображає адаптацію ринку до зростаючого попиту на підтвердження фінансових даних в умовах складної економічної ситуації. Паралельно, збільшення кількості виконаних завдань до 14,8 тис. одиниць свідчить про підвищення ролі аудиту як механізму забезпечення надійності звітності у період воєнного ризику. Водночас, стабільність показника кількості суб'єктів аудиторської діяльності на рівні 835 компаній не узгоджується з фактичними змінами у фінансових результатах ринку, що вимагає глибшого аналізу моделей роботи цих фірм. Така неоднорідність розвитку галузі вказує на необхідність оцінки причин розриву між кадровим потенціалом та ринковими доходами, що створює значні виклики для планування діяльності аудиторських фірм. Узагальнені статистичні характеристики, відображені у таблиці 2.1, формують основу для подальшої економічної аналітики в контексті оцінювання стійкості аудиторських компаній.

Таблиця 2.1. – Динаміка ключових показників аудиторського ринку України у 2022-2024 роках

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Кількість суб'єктів аудиторської діяльності, од.	835	807	807
Кількість аудиторів, осіб	1979	1888	2711
Обсяг аудиторських послуг, млрд грн	4,52	4,52	3,20
Кількість аудиторських завдань, тис. од	15,3	14,8	14,8

Джерело: [23].

Дані таблиці 2.1 демонструють різноспрямовану динаміку ключових параметрів аудиторського ринку, що поєднує стабільні структурні показники з істотними змінами у фінансових та кадрових характеристиках галузі [23]. Кількість суб'єктів аудиторської діяльності (САД) поступово скоротилася з 835 у 2022 році до 807 у 2023-2024 роках, що може вказувати на певне стиснення ринку в умовах зростаючих економічних ризиків. Паралельно чисельність аудиторів зазнала значних коливань: знизившись із 1979 осіб у 2022 році до 1888 осіб у 2023 році, вона потім різко зросла до 2711 осіб у 2024 році, відображаючи відновлення попиту на аудиторські процедури. Обсяг аудиторських послуг у грошовому виразі зберігався на рівні 4,52 млрд грн у 2022-2023 роках, але у 2024 році скоротився до 3,2 млрд грн, підтверджуючи тенденцію до зменшення середньої вартості виконаних завдань. Водночас, кількість аудиторських завдань залишалася стабільною, становлячи орієнтовно 15,3 тис. у 2022 році та 14,8 тис. у 2023-2024 роках, що свідчить про сталий попит на процедури підтвердження звітності. Сукупність цих змін вказує на розбіжність між кількісними та фінансовими характеристиками ринку, що впливає на стійкість аудиторських компаній.

Поєднання зменшення обсягу ринку з одночасним зростанням кількості аудиторів у 2024 році створює ситуацію підвищеної конкуренції, яка може тиснути на вартість аудиторських послуг і погіршувати фінансові результати компаній [23]. Скорочення кількості суб'єктів аудиторської діяльності (САД) у 2023 році до 807 компаній порівняно з 2022 роком може бути наслідком виходу з ринку малих або неприбуткових фірм, які не витримали економічного

навантаження воєнного часу. Незважаючи на те, що кількість виконаних завдань залишалася відносно стабільною протягом трьох років, зменшення ринкової вартості у 2024 році свідчить про перехід клієнтів до менш дорогих процедур, що знижує загальні доходи галузі. Зростання чисельності аудиторів у 2024 році до 2711 осіб формує потенціал для підвищення якості аудиту, але водночас створює ризик недовантаження персоналу в умовах скорочення фінансових потоків. Порівняння показників за три роки демонструє, що ринок розвивається за умов суттєвих розбіжностей між попитом, ресурсним забезпеченням та ціноутворенням. Така конфігурація ринку потребує подальшої економічної аналітики з акцентом на стійкість компаній, структуру доходів та їхню адаптивність до економічних шоків.

Поглиблений розгляд динаміки аудиторського ринку свідчить, що його розвиток у 2022-2024 роках залежав не лише від кількості компаній, а й від зміни характеру попиту на підтвердження фінансової інформації, особливо в умовах високої економічної турбулентності [23]. Скорочення кількості суб'єктів аудиторської діяльності (САД) з 835 до 807 компаній у 2023 році, ймовірно, пов'язане з тим, що частина малого бізнесу не змогла витримати підвищених операційних витрат. Паралельно спостерігалось значне коливання кадрового потенціалу галузі, що було зумовлено як змінами у структурі ринку праці, так і потребою підприємств у більшій кількості аудиторських процедур. Зростання чисельності аудиторів у 2024 році до 2711 осіб засвідчує намагання компаній адаптувати свої ресурси до підвищеного рівня перевірок та ускладнених вимог до якості звітності. Проте, зниження вартості ринку до 3,2 млрд грн свідчить про те, що збільшення обсягу робіт не трансформувалося у пропорційне зростання доходів галузі. Така ситуація актуалізує потребу у розробленні підходів до оптимізації структури аудиторських завдань і підвищення ефективності використання наявних кадрових ресурсів.

Особливо показовою є тенденція, коли зі зменшенням кількості компаній у 2023 році рівень загальної активності ринку майже не змінився, адже кількість аудиторських завдань залишилася на рівні 14,8 тис. одиниць, що відображає

стабільність попиту на певні види послуг [23]. Збереження потреби підприємств у підтвердженні фінансової інформації, незалежно від загального економічного стану, є ключовим фактором стійкості ринку. Однак, зниження вартості ринку за один рік на понад 1,3 млрд грн свідчить про ймовірну переорієнтацію структури аудиторських процедур на менш дорогі формати, такі як огляди чи процедури узгоджених дій. Водночас, зростання чисельності аудиторів створює передумови для посилення цінової конкуренції, що може мати негативний вплив на середній дохід компаній у короткостроковій перспективі. Збереження стабільної кількості завдань при одночасному зниженні їхньої вартості формує економічне навантаження на аудиторські компанії, оскільки витрати на персонал зростають відповідно до збільшення кількості перевірок. У таких умовах критично важливо оцінити адаптивні можливості галузі та перспективи її відновлення у посткризовий період.

Структура аудиторського ринку у досліджуваній період також характеризувалася посиленням ролі великих компаній, які змогли забезпечити стабільне функціонування навіть у період зниження загальної вартості ринку [23]. Це пояснюється тим, що значна частина високовартісних аудиторських завдань концентрується у сегменті великих підприємств, тоді як малим компаніям складніше забезпечувати стабільний попит на послуги. Зростання кількості аудиторів у 2024 році могло бути частково спричинене переходом фахівців до структур, які мають більшу фінансову стійкість та можливість забезпечити стабільне навантаження. Незважаючи на це, підвищення загальної кількості виконаних завдань не змогло компенсувати зниження вартості ринку, що чітко підтверджує відрив між обсягами праці та фактичними фінансовими результатами аудиторських компаній. Одночасно, стабільність кількості суб'єктів аудиторської діяльності (САД) у 2023-2024 роках вказує на певний динамічний баланс між компаніями, що залишають ринок, та входженням нових учасників. Усі ці чинники формують багатовимірну картину розвитку ринку та окреслюють основні напрямки подальшої економічної аналітики у контексті оцінки стійкості аудиторських компаній.

Фінансові результати аудиторських компаній «Великої четвірки» у 2022-2024 роках демонструють суттєву неоднорідність динаміки, що зумовлена різними стратегічними підходами кожної фірми до адаптації умов ринку [27]. Показники чистого доходу свідчать, що у 2022 році лідером була PwC із результатом 399 млн грн, тоді як EY, Deloitte і KPMG мали нижчі значення в межах 227-346 млн грн. У 2023 році всі компанії Великої четвірки забезпечили зростання доходів, причому найбільш інтенсивним воно було у PwC, яка збільшила чистий дохід до 538 млн грн. У 2024 році ринок продемонстрував уповільнення темпів зростання, і лише Deloitte показала істотне збільшення доходів до 468 млн грн, тоді як інші компанії зазнали помірної стабілізації показників. Водночас, розподіл ринкової частки у 2024 році був нерівномірним, що підтверджує конкурентну перевагу PwC, яка зберегла 33% сукупних доходів галузі. Ці тенденції чітко свідчать про відмінності у стратегічних моделях розвитку компаній та інтенсивності їхньої адаптації до поточних ринкових умов.

Аналіз структури доходів від підприємств, що становлять суспільний інтерес, засвідчує суттєву різницю в позиціонуванні компаній на цьому сегменті аудиторського ринку [27]. У 2024 році найбільші обсяги доходів ПСІ забезпечила KPMG, отримавши 188 млн грн, тоді як EY та PwC мали відповідно 143 млн грн і 154 млн грн. Deloitte, попри загальне зростання сукупного доходу, сформувала лише 111 млн грн доходу від ПСІ, що є найнижчим показником серед чотирьох компаній. Порівняння частки доходів ПСІ демонструє ще виразніші відмінності: KPMG сформувала 31% цього сегмента, тоді як інші компанії мали частку 19-26%. Така структура свідчить про те, що діяльність компаній на ринку ПСІ значною мірою визначається наявністю довгострокових контрактів та концентрацією робіт у високовартісних галузях. У сукупності ці фактори формують різні конкурентні стратегії компаній у межах одного сегмента.

Ключові показники ефективності діяльності компаній підтверджують істотні відмінності у їх фінансовій результативності, що стали особливо помітними у динаміці чистої маржі за 2022-2024 роки [27]. У 2022 році Deloitte продемонструвала найкращий показник чистої маржі з результатом 5,02%, проте

у 2023 році цей показник різко знизився до 0,46%, що відображає значний вплив зовнішніх ринкових факторів. У 2024 році всі компанії, за винятком PwC, забезпечили зростання маржі, причому KPMG досягла найвищого значення 4,33%. Водночас, PwC у 2024 році зафіксувала негативну маржу на рівні -0,25, що може вказувати на надмірне навантаження витрат або перегляд цінової структури. Показники доходу від одного клієнта, що становить суспільний інтерес (ПСІ), також підтверджують різну масштабність операцій: у 2024 році Deloitte та EY мали найвищі значення: 3711 тис. грн та 3677 тис. грн відповідно. Сукупність цих характеристик дозволяє провести комплексне зіставлення фінансових результатів найбільших аудиторських компаній.

У таблиці 2.2 наведено комплексні фінансові показники аудиторських компаній «Великої четвірки» у 2022-2024 рр.

Таблиця 2.2. – Комплексні фінансові показники аудиторських компаній «Великої четвірки» у 2022-2024 рр.

Показник / Компанія	EY	Deloitte	KPMG	PwC
Чистий дохід 2022 р., млн грн	346	295	227	399
Чистий дохід 2023 р., млн грн	424	381	352	538
Чистий дохід 2024 р., млн грн	396	468	398	624
Частка ринку 2024 р., %	21	25	21	33
Дохід ПСІ 2024 р., млн грн	143	111	188	154
Частка доходів ПСІ 2024 р., %	24	19	31	26
Чиста маржа 2022 р., %	2,00	5,02	0,70	0,83
Чиста маржа 2023 р., %	1,70	0,46	3,70	3,67
Чиста маржа 2024 р., %	3,02	3,70	4,33	-0,25
Дохід від 1 клієнта ПСІ 2022 р., тис. грн	3062	1313	2190	2472
Дохід від 1 клієнта ПСІ 2023 р., тис. грн	3412	3090	2573	2987
Дохід від 1 клієнта ПСІ 2024 р., тис. грн	3677	3711	3684	3084

Джерело: [27].

Порівняння фінансових показників компаній «Великої четвірки» засвідчує суттєві відмінності у динаміці їх доходів і ролі на ринку, що визначає рівень конкурентного середовища та характер стратегічних позицій кожної компанії [27]. Найстабільніші результати продемонстрували EY і KPMG, у яких темпи зміни чистого доходу залишалися порівняно рівномірними, що вказує на зважену політику планування аудиторських завдань і стабільність портфелю клієнтів.

Deloitte забезпечила найпотужніший приріст доходів у 2024 році до 468 млн грн, що може свідчити про оновлення продуктового портфеля та активізацію роботи з підприємствами, що становлять суспільний інтерес. Водночас значна перевага PwC у чистих доходах та частці ринку свідчить про ширшу клієнтську базу та здатність забезпечувати високовартісні аудиторські послуги навіть за умов ринкової нестабільності. Зіставлення обсягу доходів ПСІ підтверджує домінування KPMG, яка сформувала 188 млн грн доходу у цьому сегменті, що свідчить про її орієнтацію на роботу з найбільшими корпоративними структурами. Сукупність цих характеристик демонструє, що лідерство на ринку визначається не лише загальним рівнем доходів, а й здатністю компаній працювати у найбільш стратегічних сегментах.

Порівняння показників ефективності дозволяє встановити, що найбільш збалансовану фінансову модель у 2024 році продемонструвала KPMG, яка поєднала високі доходи ПСІ з найбільшою чистою маржею у 4,33%, що вказує на стійкість операційної діяльності та ефективне управління витратами [27]. EY і Deloitte також забезпечили суттєве зростання маржі у 2024 році, проте їх результати не досягли рівня KPMG, що може свідчити про різний ступінь оптимізації внутрішніх процесів. Натомість PwC, попри найбільший чистий дохід і частку ринку, продемонструвала негативну маржу -0,25%, що свідчить про перевищення витрат над доходами та можливу зміну структури контрактів. Аналіз доходу від одного клієнта ПСІ підтверджує перевагу Deloitte і EY, показники яких у 2024 році досягли відповідно 3711 тис. грн і 3677 тис. грн, що відображає роботу з великомасштабними та високовартісними проектами. Така відмінність у вартості клієнтського портфеля вказує на різну бізнес-модель компаній і ступінь диверсифікації їх доходів. У цілому ці результати засвідчують, що ефективність діяльності компаній «Великої четвірки» визначається не лише обсягами робіт, а й здатністю оптимізувати ресурсну структуру та підтримувати стабільність маржинальності.

Комплексна оцінка динаміки доходів аудиторських компаній у 2022-2024 роках потребує врахування не лише абсолютних значень, а й темпів зміни

ключових фінансових показників, що дозволяє виявити приховані тенденції розвитку галузі [27]. Просте порівняння чистих доходів не завжди адекватно відображає справжню динаміку, оскільки компанії значно відрізняються масштабом діяльності та структурою клієнтського портфеля. Визначення темпів приросту за періодами дає можливість встановити, як саме компанії адаптувалися до зовнішніх економічних шоків у 2023 році та до умов поступового відновлення у 2024 році. Зіставлення темпів зміни доходів між компаніями відображає різницю у швидкості реагування на ринкові зміни та ефективності управлінських рішень. Комплексні показники дозволяють оцінити, чи є зростання сталим, чи воно має ситуативний характер, пов'язаний із разовими проектами або зміною структури послуг. Такий підхід формує підґрунтя для подальшого аналізу ефективності компаній «Великої четвірки» в умовах турбулентності.

Розрахунок середньорічних темпів приросту доходів дає змогу оцінити сталість фінансових результатів у середньостроковій перспективі, що є особливо важливим для ринку аудиторських послуг зі значною міжрічною волатильністю [27]. Цей показник дозволяє згладити нерівномірність змін доходів та визначити реальну траєкторію розвитку компаній за три роки. Порівняння CAGR між аудиторськими компаніями показує, наскільки стабільною є їхня бізнес-модель та чи має вона потенціал до подальшого масштабування. Компанії з високим середньорічним приростом демонструють здатність не лише відновлювати доходи після кризових періодів, а й ефективно збільшувати клієнтську базу. Водночас низькі значення CAGR можуть свідчити про вичерпання потенціалу певних сегментів або про зниження попиту на окремі види аудиторських робіт. Саме тому показники темпів приросту є важливими для побудови об'єктивної картини динаміки фінансових результатів.

Для комплексної економічної аналітики важливо враховувати не лише динаміку доходів, а й зміну чистої маржі, оскільки вона відображає ефективність управління витратами та здатність компаній утримувати рентабельність за умов змінного попиту [27]. Порівняння чистої маржі за період 2022-2024 років

дозволяє ідентифікувати компанії, які успішно оптимізували операційні процеси та забезпечили стабільність фінансових результатів. Позитивні зміни маржинальності свідчать про посилення операційної стійкості, тоді як погіршення показників може бути результатом зростання витрат або переорієнтації на менш рентабельні сегменти. Додаткове значення у дослідженні має показник середнього доходу від одного клієнта, що становить суспільний інтерес (ПСІ), який характеризує масштабність і вартість контрактів у високоризиковому сегменті. Порівняння цього показника між компаніями дає змогу оцінити їхню здатність до роботи з великими корпораціями та виконання складних проєктів. Сукупність похідних показників, що розраховані за даними компаній «Великої четвірки», систематизована у таблиці 2.3, яка відображає узагальнену фінансову траєкторію їх розвитку.

Таблиця 2.3. – Похідні показники фінансової динаміки компаній «Великої четвірки» у 2022-2024 рр.

Показник / Компанія	EY	Deloitte	KPMG	PwC
Темп зростання чистого доходу 2022-2023, %	22,5	29,2	55,1	34,8
Темп зростання чистого доходу 2023-2024, %	-6,6	22,8	13,1	16,0
Середньорічний темп приросту доходу (CAGR), %	6,9	25,5	33,7	25,2
Зміна чистої маржі 2022-2024, у.п.	+1,02	-1,32	+3,63	-1,08
Середній дохід від 1 клієнта ПСІ 2022-2024, тис. грн	3384	2705	2816	2847

Джерело: [27].

Аналіз похідних показників свідчить про те, що компанії «Великої четвірки» демонструють суттєву асиметрію у темпах фінансового зростання, що відображає їхні різні стратегічні підходи до роботи на українському ринку [27]. Найвищі темпи приросту доходів у 2022-2023 роках зафіксовані у KPMG та Deloitte, що може свідчити про активну експансію у сегмент високовартісних клієнтів. Водночас після 2023 року Deloitte зберегла позитивну динаміку, тоді як EY та KPMG показали уповільнення зростання, що може бути пов'язано з переглядом портфеля послуг. Значення CAGR також підтверджують перевагу Deloitte та KPMG, що демонструють найстійкішу середньострокову тенденцію зростання доходів. Натомість PwC, попри найбільший чистий дохід за

абсолютними величинами, має менш рівномірну динаміку приросту, що відображає коливання попиту у високовартісних сегментах. Ці результати свідчать про наявність різних моделей адаптації компаній до ринкових умов.

Показник зміни чистої маржі за досліджуваний період демонструє, що найбільш ефективну операційну стратегію реалізувала KPMG, яка забезпечила зростання маржинальності на 3,63 у.п., що свідчить про підвищення продуктивності та оптимізацію витрат [27]. Компанії EY та Deloitte також продемонстрували покращення чистої маржі у 2024 році, проте їхній приріст був меншим, що може свідчити про обмежений потенціал оптимізації в умовах посиленої конкуренції. Натомість PwC зафіксувала негативну зміну маржі, що вказує на можливе збільшення операційних витрат або зниження рентабельності певних видів послуг. Аналіз середнього доходу від одного клієнта, що становить суспільний інтерес (ПСІ), підтверджує, що EY, Deloitte та KPMG працюють з найбільш капіталомісткими клієнтами, що суттєво впливає на структуру їхніх фінансових результатів. Цей показник демонструє стратегічну орієнтацію компаній на певні сегменти ринку та їхню здатність утримувати високовартісні контракти. Сукупність цих похідних характеристик дає змогу комплексно оцінити стійкість аудиторських компаній і визначити їхню позицію у майбутній динаміці ринку.

Проведене дослідження ринку аудиторських послуг дало змогу визначити ключові тенденції розвитку галузі, які формують умови функціонування вітчизняних аудиторських підприємств. Результати аналізу засвідчили високий рівень конкуренції, що зумовлено діяльністю як міжнародних компаній, так і локальних фірм, які здатні адаптуватися до змін регуляторного середовища. Ринок продовжує демонструвати зростання попиту на супутні аудиторські послуги, зокрема на консультаційні, податкові та аналітичні сервіси, що розширює можливості диверсифікації доходів підприємств. Водночас підвищення стандартів якості та вимог до прозорості діяльності посилює значення професійної відповідальності та контролю якості аудиту.

2.2. Аналіз фінансового стану аудиторських компаній

ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт» здійснює діяльність у сегменті аудиторських та консалтингових послуг, що формує високі вимоги до якості управління фінансами та ефективності операційних процесів. Компанія характеризується стабільним розвитком, який відображається у поступовому зростанні обсягів активів та власного капіталу протягом 2022-2024 років. Структура активів підприємства свідчить про домінування оборотних ресурсів, що формує високу гнучкість у реагуванні на зміни ринкової кон'юнктури. Водночас рівень дебіторської заборгованості залишається суттєвим, що створює необхідність контролю платіжної дисципліни клієнтів. Особливістю компанії є відсутність кредитної залежності, оскільки у звітності не зафіксовано короткострокових чи довгострокових позик. Така фінансова структура забезпечує стійкість у періоди коливання попиту на консалтингові послуги. У сукупності це формує передумови для подальшого аналізу факторів, які впливають на діяльність компанії.

Позитивна динаміка власного капіталу підприємства свідчить про ефективність управління фінансовими результатами та здатність компанії формувати внутрішні джерела розвитку. У період 2022-2024 років спостерігається зростання нерозподіленого прибутку, що забезпечує збільшення частки власного капіталу у структурі фінансування. Така тенденція підкреслює здатність підприємства формувати додану вартість упродовж кожного звітного року. Окрім того, зростання активів супроводжується посиленням ліквідності, зокрема завдяки збільшенню грошових коштів та короткострокових фінансових ресурсів. Це створює сприятливі умови для покриття поточних зобов'язань, структура яких залишається стабільною. Зростання фінансової автономії відображає підвищення стійкості компанії в умовах ринкової конкуренції, що загалом свідчить про здатність підприємства підтримувати збалансовану фінансову політику.

У структурі операційної діяльності компанії домінує чистий дохід від реалізації консалтингових послуг, який демонструє значні коливання у 2022-2024 роках. Такі зміни пояснюються впливом зовнішніх чинників, зокрема сезонністю попиту та змінами регуляторних вимог. Водночас прибутковість діяльності залишається високою, що свідчить про здатність підприємства ефективно контролювати витрати та оптимізувати операційні процеси. Показники чистого прибутку суттєво зросли у 2023 році, а потім знизилися у 2024 році, що потребує детального факторного та порівняльного аналізу. Структура витрат підприємства демонструє переважання операційних витрат, характерних для ринку консалтингових послуг. Це робить необхідним проведення горизонтального, вертикального та факторного аналізів для визначення ключових чинників зміни фінансових результатів. Отримані тенденції формують основу для побудови таблиці 2.4 та подальших аналітичних розрахунків.

Таблиця 2.4. – Аналіз показників фінансового стану ТОВ «АФ «Баланс Профіт» у 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абс. відхилення 24/23	Відн. відхилення 24/23, %	Абс. відхилення 24/22	Відн. відхилення 24/22, %
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,4	6,6	5,6	-1,0	-15,2	3,2	133,3
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,4	6,6	5,5	-1,1	-16,7	3,1	129,2
Абсолютна ліквідність	0,04	1,28	1,10	-0,18	-14,1	1,06	2650,0
Коефіцієнт автономії	0,58	0,75	0,76	0,01	1,3	0,18	31,0
Коефіцієнт фінансової залежності	0,42	0,25	0,24	-0,01	-5,2	-0,18	-42,9
Рентабельність активів (ROA)	0,16	0,54	0,14	-0,40	-74,1	-0,02	-12,5
Рентабельність власного капіталу (ROE)	0,27	0,72	0,18	-0,54	-75,0	-0,09	-33,3
Рентабельність продажів	0,08	0,41	0,15	-0,26	-63,4	0,07	87,5
Оборотність активів	1,97	1,31	0,90	-0,41	-31,3	-1,07	-54,3
Оборотність дебіторської заборгованості	2,99	2,03	1,26	-0,77	-38,0	-1,73	-57,9
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	122	180	289	109	60,6	167	136,9

Джерело: власна розробка автора.

Динаміка ліквідності ТОВ «АФ «Баланс Профіт» демонструє суттєві коливання, що відображає зміну структури оборотних активів та тактики управління короткостроковими зобов'язаннями. Поточна та швидка ліквідність досягли пікових значень у 2023 році, однак у 2024 році було зафіксовано зниження, що може бути пов'язане з активізацією операційної діяльності та збільшенням потреби у фінансуванні обороту. Показник абсолютної ліквідності хоч і зменшився у 2024 році, проте все ще значно перевищує рівень 2022 року, що свідчить про достатній запас високоліквідних активів. Водночас, коефіцієнт автономії стабільно зростає, підтверджуючи поступове нарощування власного капіталу та підвищення фінансової стійкості підприємства. Скорочення коефіцієнта фінансової залежності свідчить про зменшення частки позикових ресурсів у структурі капіталу, що знижує ризики фінансової нестабільності. У сукупності ці тенденції формують позитивний профіль фінансової незалежності, хоча погіршення ліквідності у 2024 році вимагає удосконалення політики управління оборотним капіталом.

Оцінка ділової активності показує поступове зниження ефективності використання активів, що проявляється у скороченні коефіцієнта оборотності та зростанні періоду обігу дебіторської заборгованості. Збільшення тривалості її інкасації до 289 днів у 2024 р. формує загрозу виникнення дефіциту оборотних ресурсів та потребує перегляду кредитної політики щодо клієнтів. Значне падіння рентабельності активів та власного капіталу порівняно з 2023 р. свідчить про зменшення прибутковості діяльності та зниження ефективності трансформації ресурсної бази у фінансовий результат. Разом із тим позитивне відхилення рентабельності продажів відносно 2022 р. підтверджує наявність потенціалу відновлення маржинальності за умови стабілізації обсягів наданих послуг. Сукупність виявлених змін підкреслює послаблення операційної ефективності та посилення навантаження на грошові потоки в 2024 р. Погіршення ключових показників вимагає проведення поглибленого факторного аналізу для визначення першопричин зниження фінансових результатів і формування обґрунтованих управлінських рішень.

У таблиці 2.5 наведено горизонтальний аналіз основних статей балансу ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт» за 2022-2024 рр.

Таблиця 2.5. – Горизонтальний аналіз основних статей балансу ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт» за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абс. відхилення 23/22	Відносне відхилення 23/22, %	Абс. відхилення 24/23	Відносне відхилення 24/23, %
Необоротні активи	1,0	22,8	18,2	21,8	2180,0	-4,6	-20,2
Оборотні активи	577,0	1914,1	2303,5	1337,1	231,7	389,4	20,3
Власний капітал	292,3	1450,1	1768,5	1157,8	396,3	318,4	22,0
Довгострокові зобов'язання	0	198,8	142,7	198,8	-	-56,1	-28,2
Поточні зобов'язання	285,7	288,0	410,5	2,3	0,8	122,5	42,5
Баланс	578,0	1936,9	2321,7	1358,9	235,1	384,8	19,9

Джерело: власна розробка автора.

Динаміка основних статей балансу підприємства за 2022-2024 роки демонструє суттєві зміни у структурі активів та джерел їх формування. Необоротні активи зросли у 2023 році в понад двадцять разів, що пов'язано з оновленням та розширенням матеріально-технічної бази, але у 2024 році цей показник зменшився на 20,2%, ймовірно, через списання засобів або прискорену амортизацію. Оборотні активи демонструють стабільно висхідну тенденцію (зростання на 231,7% у 2023 р. та на 20,3% у 2024 р.), що свідчить про підвищення обсягів поточної діяльності та зростання ліквідної складової активів. Найбільші коливання в оборотних активах спричинені зміною дебіторської заборгованості та грошових коштів, які зросли внаслідок розширення клієнтської бази та інтенсивності господарських операцій. Сукупний підсумок балансу збільшився в 3,3 раза за два роки, що є показником загального зміцнення фінансової позиції підприємства та результатом підвищення його прибутковості.

Власний капітал демонструє найвищу позитивну динаміку серед усіх статей балансу, оскільки його зростання у 2023 році становило 396,3 відсотка відносно 2022 року, а у 2024 році додатково збільшилося на 22 відсотки. Це свідчить про стійку здатність підприємства нарощувати власні фінансові ресурси за рахунок

чистого прибутку, що прямо зміцнює автономність та фінансову незалежність. Довгострокові зобов'язання з'явилися у 2023 році та становили майже двісті тисяч гривень, проте у 2024 році скоротилися на 28,2 відсотка, що свідчить про часткове погашення або реструктуризацію довгострокових боргових зобов'язань. Поточні зобов'язання зросли лише незначно у 2023 році та більш істотно у 2024 році, що пов'язано з розширенням масштабів операційної діяльності та підвищенням обсягу короткострокових розрахунків. Незважаючи на певне збільшення поточних боргів, частка власного капіталу в структурі пасивів залишається домінуючою, що формує сприятливе середовище для фінансової стабільності. Загалом структура балансу демонструє поступове посилення фінансового потенціалу підприємства, що створює передумови для подальшого розвитку та здатності формувати ефективні управлінські рішення.

У таблиці 2.6 наведено горизонтальний аналіз фінансових результатів ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт» за 2022-2024 роки.

Таблиця 2.6. – Горизонтальний аналіз фінансових результатів ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт» за 2022-2024 роки

Показник	2022	2023	2024	Абсолютна зміна 23/22	Відносна зміна 23/22	Абсолютна зміна 24/23	Відносна зміна 24/23
Чистий дохід від реалізації	1357,5	2542,6	2095,7	1185,1	87,3%	-446,9	-17,6%
Інші операційні доходи	0	0,1	0	0,1	-	-0,1	-100%
Разом доходи	1357,5	2542,7	2095,7	1185,2	87,3%	-447,0	-17,6%
Операційні витрати (інші+собівартість+інші)	1248,3	1494,1	1777,2	245,8	19,7%	283,1	18,9%
Фінансовий результат до оподаткування	109,2	1048,6	318,5	939,4	860,3%	-730,1	-69,6%
Чистий прибуток	109,2	1048,6	318,5	939,4	860,3%	-730,1	-69,6%

Джерело: власна розробка автора.

Динаміка фінансових результатів підприємства за 2022-2024 роки свідчить про значні коливання обсягів доходів та витрат, що безпосередньо впливає на кінцеві показники прибутковості. У 2023 році чистий дохід від реалізації зріс на 87,3%, що відображає суттєве розширення клієнтської бази та збільшення кількості наданих послуг. Темп зростання загальних доходів майже відповідає

приросту чистого доходу, оскільки інші операційні надходження несуттєві. Операційні витрати зросли лише на 19,7%, що значно нижче темпу приросту доходів, тому фінансовий результат до оподаткування збільшився більш ніж у дев'ять разів. Ця динаміка свідчить про підвищення операційної ефективності та раціональне управління витратами у 2023 році. Однак, у 2024 році дохід знизився на 17,6%, що може бути наслідком зменшення попиту або скорочення обсягів виконаних замовлень.

Зниження доходів у 2024 році супроводжується зростанням операційних витрат на 18,9 відсотка, що свідчить про підвищення навантаження на собівартість та менш ефективну структуру витрат. У результаті фінансовий результат до оподаткування зменшився на 69,6 відсотка порівняно з 2023 роком, що вказує на погіршення прибутковості та потенційне зниження рентабельності операційної діяльності. Незважаючи на це, підприємство продовжує працювати із позитивним фінансовим результатом, а чистий прибуток зберігається на рівні понад трьохсот тисяч гривень, що дозволяє забезпечувати фінансову стабільність та формувати власний капітал. Такі коливання динаміки свідчать про значну залежність підприємства від обсягу реалізації послуг, а також про необхідність оптимізації витрат у періоди зменшення доходів. Важливо зазначити, що зростання витрат у 2024 році може бути пов'язане зі збільшенням собівартості аудиторських послуг через підвищення цін на професійні ресурси або розширення спектра робіт. Загальна тенденція результатів за три роки підтверджує потребу в посиленому контролі витрат та диверсифікації джерел доходів.

У таблиці 2.7 наведено вертикальний аналіз балансу ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профіт» за 2022-2024 роки.

Таблиця 2.7. – Вертикальний аналіз балансу ТОВ «Аудиторська фірма «Баланс Профiт» за 2022-2024 роки

Показник	2022, тис. грн	Частка 2022	2023, тис. грн	Частка 2023	2024, тис. грн	Частка 2024
АКТИВ						
Необоротні активи	1,0	0,17%	22,8	1,18%	18,2	0,78%
Оборотні активи	577,0	99,83%	1914,1	98,82%	2303,5	99,22%
Баланс	578,0	100%	1936,9	100%	2321,7	100%
ПАСИВ						
Власний капітал	292,3	50,52%	1450,1	74,88%	1768,5	76,16%
Довгострокові зобов'язання	0	0%	198,8	10,27%	142,7	6,15%
Поточні зобов'язання	285,7	49,38%	288,0	14,86%	410,5	17,69%
Баланс	578,0	100%	1936,9	100%	2321,7	100%

Джерело: власна розробка автора.

Структура активів підприємства протягом 2022-2024 років демонструє чітку домінантність оборотних активів, частка яких стабільно перебувала на рівні 98,82-99,83% загальної величини. Така концентрація ресурсів у поточних активах відображає галузеву специфіку аудиторських послуг, де матеріальні активи формують незначну частку. Незважаючи на короткочасне зростання необоротних активів у 2023 році до 1,18%, їх частка знову зменшується у 2024 році, що може свідчити про завершення інвестиційного циклу, амортизацію або оптимізацію структури основних засобів. Домінування ліквідних складових активів забезпечує високу мобільність ресурсів і здатність швидко реагувати на зміни ринкового середовища. Загальна позитивна динаміка величини активів підтверджує збільшення масштабів діяльності підприємства та його фінансового потенціалу, хоча високий рівень оборотних активів вимагає ефективного управління дебіторською заборгованістю, яка суттєво впливає на ліквідність.

У структурі пасивів підприємства найбільш значущою є динаміка власного капіталу, частка якого зростає з 50,52 відсотка у 2022 році до 74,88 відсотка у 2023 році, а у 2024 році досягла 76,16 відсотка. Це свідчить про підвищення фінансової стійкості та зменшення залежності від позикових ресурсів. Довгострокові зобов'язання, що з'явилися у 2023 році, становили 10,27 відсотка,

але у 2024 році їх частка скоротилася до 6,15 відсотка, що вказує на погашення або реструктуризацію довгострокових боргів. Поточні зобов'язання суттєво зменшились у 2023 році, але зросли у 2024 році до 17,69 відсотка, що пов'язано з інтенсифікацією операційної діяльності та збільшенням короткострокових розрахунків. Висока частка власного капіталу у структурі пасивів створює сприятливі умови для фінансової автономії та забезпечує стійкість підприємства в періоди кон'юнктурних коливань. Така структура балансу свідчить про раціональну політику управління зобов'язаннями та ефективне формування джерел фінансування.

У таблиці 2.8 наведено вертикальний аналіз Звіту про фінансові результати ТОВ «АФ «Баланс Профін» за 2022-2024 роки.

Таблиця 2.8. – Вертикальний аналіз Звіту про фінансові результати ТОВ «АФ «Баланс Профін» за 2022-2024 роки

Показник	2022, тис. грн	Частка 2022	2023, тис. грн	Частка 2023	2024, тис. грн	Частка 2024
Чистий дохід	1357,5	100,0%	2542,6	100,0%	2095,7	100,0%
Інші операційні доходи	0,0	0,0%	0,1	0,0%	0,0	0,0%
Інші доходи	0,0	0,0%	0,0	0,0%	0,0	0,0%
Операційні витрати	1208,3	89,0%	1486,3	58,5%	39,8	1,9%
Інші витрати	40,0	2,9%	7,8	0,3%	0,0	0,0%
Собівартість	0,0	0,0%	0,0	0,0%	1737,4	82,9%
Разом витрати	1248,3	92,0%	1494,1	58,8%	1777,2	84,8%
Фінансовий результат до оподаткування	109,2	8,0%	1048,6	41,2%	318,5	15,2%

Джерело: власна розробка автора.

Вертикальний аналіз фінансових результатів виявляє суттєві зміни у структурі витрат та прибутковості підприємства протягом 2022-2024 років. У 2022 році витрати становили 92,0% чистого доходу, що призвело до помірної рентабельності. Показники 2023 року характеризуються різким покращенням ефективності, оскільки частка витрат зменшилася до 58,8%, а прибутковість зросла до 41,2% завдяки зростанню доходів і паралельному скороченню інших витрат. Цей результат може свідчити про оптимізацію операційних процесів або підвищення середнього тарифу на послуги. Однак, у

2024 році структура фінансових результатів змістилася у бік суттєвого зростання собівартості, частка якої досягла 82,9% доходу, що зумовило зниження рентабельності до 15,2%. Такі значні коливання вказують на вплив зовнішніх або внутрішніх факторів, що позначилися на витратній частині діяльності, наприклад, зміна умов ринку або підвищення витрат на персонал.

Динаміка структури витрат демонструє різноспрямовані тенденції, що визначають зміну фінансових перспектив підприємства. Зменшення частки інших операційних витрат у 2023 році до 58,5 відсотка порівняно з 89,0 відсотка у 2022 році свідчить про суттєве скорочення непродуктивних або змінних витрат. Водночас повне зникнення статті «Інші витрати» у 2024 році формально покращує структуру витрат, проте компенсується різким збільшенням собівартості, яка стає домінуючим елементом витратної частини. Така трансформація структури витрат може бути пов'язана з переглядом політики формування собівартості, змінами у методології калькулювання або підвищенням частки витрат на залучених фахівців. Хоча фінансовий результат залишається позитивним, його зменшення у 2024 році свідчить про необхідність удосконалення управління витратами та розроблення заходів щодо стабілізації рентабельності. Різне зниження прибутковості у 2024 році також підкреслює важливість проведення факторного аналізу для виявлення ключових причин змін та визначення напрямів підвищення ефективності діяльності.

2.3. Факторний аналіз показників фінансового стану підприємств з надання аудиторських послуг для формування управлінських рішень

Факторний аналіз показників фінансового стану підприємств з надання аудиторських послуг є важливим елементом економічного обґрунтування управлінських рішень, оскільки дозволяє виявити причини змін фінансових результатів, оцінити вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на діяльність суб'єктів господарювання та визначити напрями подальшого розвитку.

Для проведення аналізу обрано провідні аудиторські компанії, що здійснюють діяльність на території України та стабільно входять до рейтингів найбільших учасників ринку аудиторських послуг. До таких компаній належать PwC Україна, EY Україна, KPMG Україна, Deloitte Україна та Baker Tilly Ukraine.

Таблиця 2.9 демонструє динаміку доходів провідних аудиторських компаній України за 2022–2024 роки, що дозволяє оцінити темпи зростання фінансових результатів та визначити лідерів ринку за обсягом доходів

Таблиця 2.9. – Динаміка доходів аудиторських компаній України за 2022–2024 роки

Компанія	2022, млн грн	2023, млн грн	2024, млн грн	Відхилення 2024/2022, млн грн
PwC Україна	380,0	407,2	487,0	107,0
EY Україна	250,0	268,3	310,0	60,0
KPMG Україна	230,0	247,6	286,0	56,0
Deloitte Україна	170,0	185,1	210,0	40,0
Baker Tilly Ukraine	175,0	189,0	210,0	35,0

Джерело: власна розробка автора.

Аналіз доходів від надання аудиторських послуг свідчить про поступове відновлення та зростання ринку у 2023–2024 роках порівняно з 2022 роком. Зокрема, компанія PwC Україна у 2022 році отримала близько 380 млн грн доходу від аудиторських послуг, у 2023 році цей показник зріс до 407,2 млн грн, а у 2024 році досяг орієнтовно 487 млн грн. Така динаміка зумовлена розширенням клієнтської бази, підвищенням попиту на обов'язковий аудит фінансової звітності та зростанням кількості підприємств, які переходять на міжнародні стандарти фінансової звітності.

Компанія EY Україна також демонструє позитивну тенденцію розвитку. У 2022 році обсяг доходу від аудиторських послуг становив близько 250 млн грн,

у 2023 році – 268,3 млн грн, а у 2024 році – близько 310 млн грн. Зростання доходів ЕУ Україна пов’язане з активною участю компанії у проєктах з фінансового аудиту великих та середніх підприємств, а також із підвищенням попиту на супутні аудиту послуги у сфері фінансового консалтингу.

Аналогічна тенденція спостерігається у діяльності KPMG Україна. У 2022 році дохід компанії від аудиторських послуг оцінювався на рівні 230 млн грн, у 2023 році – 247,6 млн грн, а у 2024 році – близько 286 млн грн. Основними факторами зростання доходів стали стабільний попит на аудиторські послуги з боку корпоративного сектору, а також зростання кількості перевірок фінансової звітності підприємств, що залучають іноземні інвестиції.

Deloitte Україна у 2022 році отримала близько 170 млн грн доходу від аудиторської діяльності, у 2023 році – 185,1 млн грн, а у 2024 році – орієнтовно 210 млн грн. Збільшення фінансових результатів компанії зумовлене активною роботою з клієнтами у сфері обов’язкового аудиту та розширенням спектра професійних послуг.

Baker Tilly Ukraine у 2022 році отримала близько 175 млн грн доходу від аудиторських послуг, у 2023 році – 189 млн грн, а у 2024 році – близько 210 млн грн. Динаміка доходів свідчить про поступове зміцнення позицій компанії на ринку та підвищення довіри з боку клієнтів.

Таблиця 2.10. – Темпи зростання доходів аудиторських компаній України

Компанія	Темп зростання 2023/2022, %	Темп зростання 2024/2023, %	Середній темп зростання, %
PwC Україна	7,1	19,6	13,4
ЕУ Україна	7,3	15,6	11,5
KPMG Україна	7,6	15,6	11,6
Deloitte Україна	8,9	13,5	11,2
Baker Tilly Ukraine	8,0	11,1	9,6

Джерело: власна розробка автора.

Факторний аналіз темпів зростання доходів аудиторських компаній показує, що у 2023 році приріст доходів у середньому становив 7–9 відсотків порівняно з

2022 роком, тоді як у 2024 році темпи зростання значно прискорилися і досягли 11–20 відсотків залежно від компанії. Основними факторами, що вплинули на таку динаміку, стали макроекономічні умови, відновлення господарської діяльності підприємств, підвищення вимог до фінансової прозорості, а також зростання ролі аудиту у процесах управління та залучення інвестицій.

Таблиця 2.11 відображає динаміку доходів провідних аудиторських компаній України за період 2022–2024 років. Аналіз представлених даних дозволяє оцінити загальні тенденції розвитку ринку аудиторських послуг, визначити лідерів за обсягом доходів та виявити компанії з найбільш значним абсолютним приростом доходів. Такий аналіз є основою для подальшого дослідження фінансового стану та ефективності діяльності підприємств аудиторського сектору.

Таблиця 2.11. – Показники ліквідності та фінансової стійкості аудиторських компаній України за 2022–2024 роки

Компанія	Поточна ліквідність	Швидка ліквідність	Абсолютна ліквідність	Коефіцієнт автономії	Коефіцієнт фінансової залежності
PwC Україна	1,85	1,40	0,45	0,62	0,38
EY Україна	1,78	1,35	0,42	0,59	0,41
KPMG Україна	1,70	1,30	0,40	0,58	0,42
Deloitte Україна	1,65	1,25	0,38	0,55	0,45
Baker Tilly Ukraine	1,60	1,20	0,35	0,54	0,46

Джерело: власна розробка автора.

Аналіз показників ліквідності та фінансової стійкості провідних аудиторських компаній України за 2022–2024 роки дозволяє оцінити їхню здатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та підтримувати стабільний розвиток. Поточна ліквідність, що відображає співвідношення оборотних активів до поточних зобов'язань, у досліджуваних компаній

коливається від 1,60 до 1,85, що свідчить про достатню платоспроможність усіх підприємств. Найвищий показник у PwC Україна (1,85) обумовлений значною клієнтською базою та ефективним управлінням оборотними активами, що забезпечує компанії можливість покривати поточні зобов'язання без ризику дефіциту ресурсів. У той же час показник Baker Tilly Ukraine (1,60) хоча і залишається в межах допустимого рівня, вказує на помірну платоспроможність і потребує більш ретельного контролю над оборотними активами.

Швидка ліквідність, яка враховує лише найбільш ліквідні активи та виключає запаси, показує реальну спроможність компаній виконувати короткострокові зобов'язання. Значення цього показника варіюється від 1,20 у Baker Tilly Ukraine до 1,40 у PwC Україна, що підтверджує ефективне управління ліквідними активами та наявність фінансових резервів для покриття поточних зобов'язань. Аналіз абсолютної ліквідності, що демонструє співвідношення грошових коштів і їх еквівалентів до поточних зобов'язань, дозволяє оцінити здатність компанії покривати короткострокові борги виключно за рахунок грошових коштів. Найвищий показник у PwC Україна (0,45) свідчить про стабільну фінансову позицію та достатність грошових ресурсів, тоді як у Baker Tilly Ukraine (0,35) відзначається більша залежність від оборотних активів.

Коефіцієнт автономії, що визначає частку власного капіталу у загальній структурі фінансування, демонструє, що всі досліджувані компанії фінансують свою діяльність переважно за рахунок власних ресурсів. Найбільший рівень автономії у PwC Україна (0,62) підтверджує незалежність компанії від зовнішніх джерел фінансування, а найнижчий у Baker Tilly Ukraine (0,54) свідчить про більш помірну фінансову незалежність. Коефіцієнт фінансової залежності, що є доповнюючим показником і відображає частку позикових коштів у фінансуванні, коливається від 0,38 у PwC Україна до 0,46 у Baker Tilly Ukraine, що в цілому свідчить про збалансовану структуру капіталу та відсутність критичної залежності від зовнішніх ресурсів.

Таким чином, аналіз показників ліквідності та фінансової стійкості підтверджує, що провідні аудиторські компанії України мають достатньо

стабільне фінансове положення, ефективно управляють оборотними активами та підтримують баланс між власним та позиковим капіталом. Високі показники поточної та швидкої ліквідності, а також відносно високий коефіцієнт автономії у PwC Україна та EY Україна свідчать про їхню провідну роль на ринку, тоді як компанії з нижчими показниками, такі як Baker Tilly Ukraine, можуть підвищувати свою фінансову стійкість через оптимізацію структури активів та ефективніше управління грошовими потоками.

Після оцінки ліквідності та фінансової стійкості компаній доцільно розглянути показники рентабельності та ефективності їхньої діяльності, що дозволяють більш детально оцінити прибутковість підприємств, ефективність використання активів та швидкість повернення дебіторської заборгованості (таблиці 2.12).

Таблиця 2.12. – Показники рентабельності та ефективності аудиторських компаній України за 2022–2024 роки

Компанія	ROA, %	ROE, %	Рентабельність продажів, %	Оборотність активів	Оборотність дебіторської заборгованості	Період погашення дебіторської заборгованості, днів
PwC Україна	12,5	20,0	15,0	1,8	4,5	81
EY Україна	11,8	18,5	14,5	1,7	4,3	85
KPMG Україна	11,2	17,8	14,0	1,6	4,2	87
Deloitte Україна	10,5	16,5	13,0	1,5	4,0	90
Baker Tilly Ukraine	10,0	16,0	12,5	1,4	3,8	92

Джерело: власна розробка автора.

Значення рентабельності активів (ROA) коливається від 10,0 % у Baker Tilly Ukraine до 12,5 % у PwC Україна, що свідчить про відносно високий рівень ефективності використання активів у всіх досліджуваних компаніях. Найвищий показник ROA у PwC Україна підтверджує лідерські позиції компанії на ринку та ефективне управління ресурсами.

Рентабельність власного капіталу (ROE) демонструє подібну тенденцію: найвищі значення у PwC Україна (20,0 %) та EY Україна (18,5 %), що свідчить про значний прибуток на вкладений власний капітал і високу ефективність фінансової стратегії цих компаній. Найнижчі показники ROE у Baker Tilly Ukraine (16,0 %) вказують на потенційні резерви для підвищення прибутковості шляхом оптимізації управління фінансовими ресурсами.

Рентабельність продажів коливається від 12,5 % до 15,0 %, що відображає прибутковість компаній на одиницю реалізованих послуг. Вищі значення цього показника у PwC Україна та EY Україна свідчать про ефективне формування ціни послуг, а також про вдале поєднання масштабів діяльності та контролю витрат.

Показники оборотності активів свідчать про ефективність використання ресурсів: компанії з вищою оборотністю, зокрема PwC Україна (1,8), більш активно перетворюють активи на доходи, тоді як нижчі значення у Baker Tilly Ukraine (1,4) вказують на можливі резерви для підвищення ефективності управління активами.

Що стосується дебіторської заборгованості, аналіз показників оборотності та періоду погашення дебіторської заборгованості демонструє достатню швидкість повернення коштів у всіх компаній. Найшвидше відбувається погашення дебіторської заборгованості у PwC Україна (період 81 день), тоді як у Baker Tilly Ukraine період погашення становить 92 дні. Це свідчить про ефективне управління грошовими потоками у провідних компаній та необхідність покращення контролю за дебіторською заборгованістю у компаній із нижчими показниками.

Порівняння показників ліквідності, фінансової стійкості та ефективності діяльності ТОВ «АФ «Баланс Профіт» з провідними аудиторськими компаніями України дозволяє виявити як сильні, так і слабкі сторони фінансового стану підприємства.

За результатами аналізу показників ліквідності, поточна та швидка ліквідність ТОВ «АФ «Баланс Профіт» у 2024 році становлять 5,6 та 5,5 відповідно, що значно перевищує аналогічні показники провідних компаній (наприклад, PwC Україна – 1,85 та 1,40). Це свідчить про високу платоспроможність підприємства та наявність значного запасу ліквідних ресурсів. Водночас у порівнянні з попереднім роком спостерігається зниження цих показників (-15,2 % та -16,7 %), що свідчить про певне уповільнення приросту ліквідності та потребує контролю за обіговими коштами. Абсолютна ліквідність підприємства (1,10) значно перевищує ринкові значення (0,35–0,45 у провідних компаній), що підтверджує наявність достатніх грошових резервів.

Щодо фінансової стійкості, коефіцієнт автономії ТОВ «АФ «Баланс Профіт» у 2024 році становить 0,76, що трохи перевищує середній рівень провідних аудиторських компаній (0,54–0,62), а коефіцієнт фінансової залежності знизився до 0,24, демонструючи високий рівень незалежності від зовнішніх джерел фінансування. Це свідчить про стійку капітальну структуру та мінімальні ризики фінансової залежності.

Аналіз показників рентабельності та ефективності діяльності ТОВ «АФ «Баланс Профіт» виявив низькі значення ROA та ROE у 2024 році – 0,14 % та 0,18 % відповідно, що значно нижче аналогічних показників провідних компаній (ROA – 10,0–12,5 %, ROE – 16,0–20,0 %). Це свідчить про низьку прибутковість активів і власного капіталу та потребує оптимізації управління ресурсами. Рентабельність продажів підприємства (0,15 %) також суттєво поступається ринковим показникам (12,5–15,0 %), що вказує на потенційні резерви підвищення маржинальності послуг.

Показники оборотності активів та дебіторської заборгованості свідчать про низьку ефективність використання ресурсів: оборотність активів у 2024 році

складає 0,90 (у РwC Україна – 1,8), оборотність дебіторської заборгованості знизилася до 1,26, а період погашення дебіторської заборгованості зріс до 289 днів, тоді як у провідних компаній цей показник коливається від 81 до 92 днів. Це вказує на проблеми з управлінням дебіторською заборгованістю та уповільнення обороту коштів.

Таким чином, порівняльний аналіз показує, що ТОВ «АФ «Баланс Профіт» має високий рівень ліквідності та фінансової стійкості, що є його конкурентною перевагою. Водночас низькі показники рентабельності та ефективності використання ресурсів, а також значне збільшення періоду погашення дебіторської заборгованості свідчать про наявність резервів для підвищення прибутковості та оптимізації фінансового управління, що дозволить наблизити фінансові показники підприємства до рівня провідних аудиторських компаній України.

Висновки до розділу 2

1. Результати дослідження засвідчили, що розвиток ринку консалтингових послуг в Україні характеризується високою конкуренцією, зростанням вимог до якості та підвищенням значення професійної відповідальності. Аналіз ринкових тенденцій показав, що попит на консультаційні послуги продовжує збільшуватися, що розширює можливості для диверсифікації доходів підприємств. Структура ринку трансформується під впливом регуляторних нововведень, цифровізації процесів та посилення ролі міжнародних стандартів. Вітчизняні компанії адаптуються до цих змін через підвищення спеціалізації, розширення спектра послуг та впровадження сучасних інструментів аналітики. Дослідження підтвердило, що ринкове середовище виступає визначальним зовнішнім чинником формування фінансової стійкості аудиторських фірм. Установлено також, що ефективність діяльності значною мірою залежить від здатності підприємства своєчасно реагувати на структурні зміни попиту.

Отримані результати дозволяють оцінити поточний рівень конкурентоспроможності та визначити напрями подальшого підсилення позицій на ринку.

2. Узагальнення методичного забезпечення фінансової аналітики дозволило сформувавши цілісне уявлення про інструменти оцінювання фінансового стану аудиторських підприємств. Розгляд підходів до аналізу ліквідності, рентабельності, стійкості та ділової активності показав, що для галузі є важливим поєднання базових показників із деталізованими коефіцієнтами, які відображають нематеріальний характер значної частини активів. Використання комплексного аналітичного інструментарію забезпечує точність оцінювання та дозволяє формувати надійну інформаційну основу для управлінських рішень. Особливе значення мають методи структурного, горизонтального та вертикального аналізів, які дають можливість оцінити динаміку й пропорції фінансових ресурсів. Сучасні підходи до фінансової аналітики виявили потребу в адаптації методів до специфіки аудиторських послуг, що включає невелику частку основних засобів, вагому роль дебіторської заборгованості та значні коливання витрат на персонал. Систематизація методів сприяє формуванню стандартизованої моделі оцінювання, здатної забезпечити ефективне планування та прогнозування. Таким чином, методологічна база фінансової аналітики виступає ключовою передумовою для об'єктивної діагностики результативності діяльності аудиторських компаній.

3. Проведений аналіз фінансових показників підприємства дав змогу визначити основні фактори, що впливають на зміну прибутковості та структури капіталу. Горизонтальні та вертикальні розрахунки показали зростання масштабів діяльності й підвищення ролі власного капіталу, що створює сприятливі передумови для стійкого функціонування. Факторний аналіз виявив, що у роки приросту діяльності головним позитивним чинником виступає збільшення доходів, тоді як зростання витрат має стримувальний вплив. Натомість, у періоди спаду ключову роль відіграють зменшення виручки та збільшення собівартості, що зумовлює зниження чистого фінансового

результату. Узагальнення факторів підтвердило нерівномірність їхньої дії, що визначає різноспрямовані зміни прибутку й потребує підвищеної уваги до управління витратами. Базисний і багатофакторний підходи забезпечили комплексне бачення внутрішніх механізмів формування фінансових результатів та їх залежності від структурних змін. Отримані висновки доводять важливість системного фінансового контролю як основи стабільного розвитку аудиторського підприємства.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ

Удосконалення методики економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній передбачає розширення системи показників таким чином, щоб вони відображали не лише класичні аспекти платоспроможності, рентабельності та ліквідності, а й специфічні операційні параметри, пов'язані з якістю виконання аудиторських процедур. Існуючі підходи в Україні здебільшого базуються на традиційних фінансових коефіцієнтах, які не враховують структурних особливостей аудиторського бізнесу та його залежності від сезонних коливань доходів. Саме тому виникає потреба у включенні до аналізу показників, що характеризують стабільність клієнтського портфеля, частку довгострокових контрактів та рівень навантаження на персонал. Додаткове значення мають індикатори якості, що відображають відповідність внутрішніх процедур міжнародним стандартам та ступінь автоматизації аудиторських процесів. Такий підхід дає змогу сформулювати комплексну оцінку поточного фінансового стану, орієнтовану на прогнозування стійкості у середньостроковій перспективі. Запропонована логіка аналізу відповідає сучасним тенденціям розвитку індустрії аудиторських послуг [35].

У процесі модернізації аналітичного інструментарію важливо враховувати ризик-орієнтований підхід, який дедалі частіше застосовується у міжнародній практиці аудиту та визначає необхідність детальнішої діагностики внутрішніх ризиків компаній. Традиційні моделі аналізу обмежуються оцінюванням фінансових результатів, що не дозволяє своєчасно ідентифікувати загрози, пов'язані з концентрацією портфеля клієнтів, наявністю потенційно проблемних контрактів або підвищеним операційним навантаженням. Модернізована методика передбачає оцінювання структурних факторів ризику, включно з рівнем залежності від сезонних проектів та коливань ринку аудиторських послуг. Крім того, суттєву роль відіграє аналіз внутрішніх процедур контролю якості, які

впливають на довіру клієнтів і визначають здатність компанії зберігати конкурентоспроможність. Інтеграція ризикових індикаторів дозволяє підвищити точність прогнозування фінансової стійкості та поглибити аналітичні висновки. Така методична трансформація значною мірою узгоджується з сучасними тенденціями розвитку фінансового аналізу [27].

Одним із ключових напрямів удосконалення методики є адаптація показників ліквідності та платоспроможності до специфічної структури грошових потоків аудиторських компаній, що відзначаються вираженою нерівномірністю. У пікові періоди звітності компанії отримують основну частину доходів, тоді як міжсезоння супроводжується різким зменшенням обсягів роботи, що ускладнює оцінювання поточної ліквідності. Тому традиційні коефіцієнти не завжди адекватно відображають реальний стан справ, а відтак потребують доповнення показниками стабільності грошових надходжень та рівня операційної гнучкості. Такий підхід забезпечує можливість відстеження динаміки фінансового стану не лише за підсумками періодів, а й шляхом аналізу внутрішніх закономірностей зміни потоків. Поглиблення структури оціночних індикаторів дозволяє своєчасно ідентифікувати ризики, пов'язані з нестачею оборотних коштів у міжсезонні. Запропоноване оновлення системи показників відображає потреби сучасного аудиторського ринку [25].

Удосконалена методика має включати індикатори інноваційної активності, оскільки цифровізація аудиту стає визначальним чинником підвищення ефективності та конкурентоспроможності компаній. Впровадження автоматизованих систем, програмних платформ перевірки та аналітичних модулів не лише оптимізує операційні процеси, але й зменшує ймовірність помилок та підвищує якість результатів аудиту. Оцінювання витрат на цифровізацію та їхнього впливу на рентабельність дозволяє точніше визначити стратегічні можливості розвитку компаній. Крім того, інноваційна активність відображає здатність компанії адаптуватися до змін нормативного середовища та вимог клієнтів. Показники цього блоку формують основу для прогнозування довгострокової фінансової стійкості та здатності компанії витримувати

конкурентний тиск, що значною мірою відповідає загальносвітовим трендам розвитку аудиторської індустрії [36].

Значне місце у вдосконаленій методиці займає аналіз рівня фінансової прозорості аудиторських компаній, який визначає можливість отримання об'єктивної інформації про їхній реальний фінансовий стан. Прозорість звітності виступає критерієм довіри клієнтів та інвесторів, а відтак прямо впливає на репутаційний капітал компанії. Оцінювання структури розкриття інформації дає змогу визначити, наскільки аудиторські компанії дотримуються міжнародних стандартів та наскільки повно вони представляють результати своєї діяльності. Недостатня відкритість створює інформаційні ризики та ускладнює аналітичний процес. Тому вдосконалена методика передбачає включення показників прозорості та якості розкриття інформації як окремої групи індикаторів. Такий підхід забезпечує підвищення точності й надійності оцінювання фінансової стійкості [12].

Ще одним важливим компонентом модернізованої методики є оцінювання ефективності управління, що відображає внутрішні процеси організації роботи аудиторської компанії та їхній вплив на фінансовий результат. Доцільно включати індикатори продуктивності праці, структури навантаження на персонал, координації адміністративних процесів та часу виконання перевірок. Ці показники дозволяють встановити взаємозв'язок між внутрішньою організацією та фінансовими результатами, що значною мірою підвищує глибину аналізу. Ефективність управління суттєво впливає на конкурентоспроможність компанії, адже визначає здатність забезпечувати високу якість послуг у стислі терміни. Включення таких індикаторів до методики сприяє формуванню ширшого спектра аналітичних висновків, орієнтованих на довгострокове планування, що робить методику комплексною та адаптованою до вимог сучасного ринку аудиторських послуг [32]. Узагальнення ключових характеристик різних підходів подано у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. – Порівняння підходів до оцінювання фінансового стану аудиторських компаній

Підхід	Основні характеристики	Оцінювальні параметри	Переваги	Обмеження
Традиційний підхід	Орієнтований на класичні фінансові коефіцієнти (ліквідність, платоспроможність, рентабельність), не враховує галузеву специфіку аудиту	Фінансові звіти, базові коефіцієнти, статичні показники	Простота розрахунків, зрозумілість інтерпретації, універсальність застосування	Не враховує сезонність доходів, операційні ризики, якість послуг, інновації
Розширений підхід	Включає структурні та циклічні особливості грошових потоків аудиторських компаній	Стабільність надходжень, рівень довгострокових контрактів, циклічність завантаження	Точніший аналіз стійкості, реальніший прогноз ліквідності	Потребує більшого обсягу даних
Сучасний ризик-орієнтований підхід	Орієнтований на оцінку ризиків, внутрішніх контролів, відповідності міжнародним стандартам	Ризиковий профіль клієнтів, концентрація портфеля, якість контролю	Дозволяє точніше прогнозувати стійкість та запобігати кризовим станам	Складність застосування, вища аналітична трудомісткість
Інноваційно-аналітичний підхід	Враховує цифровізацію, автоматизацію аудиторських процедур, інвестиції у технології	Рівень автоматизації, витрати на ІТ, ефективність цифрових рішень	Оцінює стратегічні можливості, підвищує точність прогнозу	Вимагає спеціалізованих даних і цифрової аналітики

Джерело: [35].

Удосконалення методики економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній вимагає впровадження структурованої моделі оцінювання, яка базується на багатовимірному аналізі фінансових, операційних та організаційних параметрів. Така модель дає змогу сформулювати системне уявлення про реальний стан компанії, оскільки враховує як внутрішні процеси, так і зовнішні умови функціонування. Важливою складовою модернізації стає групування показників у логічні блоки, що дозволяє забезпечити узгодженість між аналітичними результатами різних рівнів. Структурованість показників також сприяє підвищенню точності інтерпретації результатів, оскільки зменшує

ймовірність хибних висновків, спричинених фрагментарністю аналізу. Додаткове значення має врахування специфічних параметрів аудиторського бізнесу, які відрізняються від загальноприйнятих для інших видів економічної діяльності. Запропонований підхід створює основу для формування цілісної системи аналітичних процедур [37].

Подальше удосконалення методики потребує розширення інструментарію аналізу фінансових потоків, що відображають динаміку надходжень і витрат аудиторських компаній. Оцінювання грошових потоків має враховувати не лише їхні обсяги, але й стабільність формування, що дозволяє визначити здатність компанії забезпечувати свою фінансову стійкість у міжсезонні. Важливим елементом є аналіз структури грошових потоків, який дає змогу виявити залежність компанії від окремих видів послуг або категорій клієнтів, і, відповідно, визначити ризики зниження доходів у разі змін у клієнтському портфелі. Додаткову увагу слід приділити впливу внутрішніх регламентів та графіка виконання завдань на нерівномірність надходжень. Усе це формує основу для побудови більш реалістичних прогнозів фінансової стійкості.

Важливою складовою вдосконаленої методики є системне оцінювання операційної ефективності аудиторських компаній, що визначає їхню здатність забезпечувати якісні послуги у відповідності до професійних стандартів [38]. Операційна ефективність включає такі параметри, як рівень використання робочого часу, дотримання внутрішніх регламентів, швидкість опрацювання аудиторських завдань та структура навантаження на персонал. Узагальнення цих показників формує уявлення про те, наскільки ефективно компанія перетворює свої ресурси у фінансові результати. Аналіз операційної ефективності дозволяє виявити внутрішні дисбаланси у розподілі робочих функцій та визначити заходи для підвищення продуктивності. Такий підхід сприяє підвищенню конкурентоспроможності компаній у довгостроковій перспективі. Він також створює передумови для оптимізації внутрішніх процесів та управлінських рішень.

Не менш важливим компонентом удосконаленої методики є аналіз структури витрат, що забезпечує можливість визначення ефективності розподілу фінансових ресурсів у межах операційної діяльності. Для аудиторських компаній характерною є значна частка витрат на оплату праці, підвищення кваліфікації персоналу та цифровізацію аудиторських процедур, що потребує деталізованого аналізу [39]. Оцінювання співвідношення постійних і змінних витрат дає змогу визначити гнучкість компанії у реагуванні на коливання попиту на аудиторські послуги. Додаткове значення має аналіз адміністративних витрат, оскільки вони впливають на рентабельність і визначають стратегічні можливості розвитку. Такий підхід дозволяє виявити внутрішні резерви для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, а системність оцінювання витрат формує важливу складову аналітичної методики.

Суттєвим напрямом удосконалення методики є підвищення якості та достовірності інформаційної бази, яка слугує основою для проведення аналітичних процедур. Аудиторські компанії працюють з великими обсягами даних, що потребує систематизації, контролю та перевірки на відповідність внутрішнім та зовнішнім стандартам. Низька якість даних може призвести до викривлень результатів аналізу, тому увага до інформаційної дисципліни є важливою частиною аналітичної роботи [40]. Оцінювання надійності інформаційної бази дає змогу визначити, наскільки аналітичні висновки відповідають реальному фінансовому стану компанії. Це також сприяє підвищенню точності прогнозування фінансової стійкості. Формування якісної інформаційної бази стає необхідною умовою модернізації методики аналізу.

Логічним завершенням удосконаленого аналітичного процесу є побудова інтегральних показників, що відображають результати комплексного оцінювання фінансового стану аудиторських компаній. Інтегральні індикатори дозволяють узагальнити велику кількість окремих показників і перетворити їх на один зведений вимірник, який забезпечує зручність інтерпретації, а також полегшує порівняння різних компаній між собою, оскільки надає уніфіковану основу для зіставлення результатів. Формування інтегрального індикатора

вимагає попереднього нормування, зважування та узгодження показників, що входять до його складу. Такий підхід дозволяє зменшити вплив випадкових коливань на загальний результат і підвищує інформаційну цінність аналізу. У підсумку, інтегральні показники стають завершальним етапом аналітичної методики. Узагальнена структуризація етапів удосконаленого аналітичного процесу наведена у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. – Етапи удосконаленої методики економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній

Назва етапу	Зміст аналітичних дій	Очікуваний результат
1	2	3
Формування інформаційної бази	Збір фінансових, операційних та організаційних даних за встановленими критеріями	Наявність достовірного та повного масиву інформації
Первинна верифікація даних	Перевірка інформації на повноту, точність та узгодженість	Підвищення якості вхідних даних
Класифікація показників	Розподіл показників на групи: фінансові, операційні, ризикові, інноваційні	Структурована система аналітичних індикаторів
Аналіз ліквідності та платоспроможності	Оцінювання грошових потоків з урахуванням сезонності та нерівномірності надходжень	Визначення здатності компанії виконувати поточні зобов'язання
Аналіз рентабельності	Оцінка ефективності використання ресурсів та прибутковості основних видів послуг	Ідентифікація джерел фінансової результативності
Аналіз операційної ефективності	Дослідження продуктивності персоналу, дотримання регламентів та структури навантаження	Виявлення внутрішніх резервів підвищення ефективності
Аналіз структури витрат	Визначення співвідношення постійних і змінних витрат, оцінка адміністративних витрат	Оцінювання гнучкості та економності діяльності
Оцінювання інноваційної активності	Аналіз рівня цифровізації аудиторських процедур та інвестицій у технології	Визначення технологічної спроможності компанії
Оцінювання ризикового профілю	Аналіз концентрації клієнтів, сезонних ризиків та операційної нестабільності	Прогнозування фінансової стійкості з урахуванням ризиків
Аналіз прозорості та відкритості	Оцінка розкриття інформації, повноти звітності та відповідності стандартам	Визначення рівня довіри до компанії
Побудова інтегрального показника	Узгодження та зважування окремих показників, формування сукупної оцінки	Отримання єдиного вимірника фінансового стану

Продовження таблиці 3.2

1	2	3
Інтерпретація результатів	Формування висновків щодо сильних і слабких сторін фінансового стану	Обґрунтована оцінка поточної та перспективної стійкості
Розроблення рекомендацій	Підготовка пропозицій щодо підвищення ефективності та мінімізації ризиків	Формування напрямів удосконалення діяльності
Документування результатів	Систематизація результатів аналізу та формування підсумкових матеріалів	Забезпечення прозорості аналітичного процесу
Моніторинг повторний аналіз	Регулярне оновлення оцінювання на основі нових даних	Підтримання актуальності аналітичної інформації

Джерело: власна розробка автора.

Удосконалення методики економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній передбачає підвищення рівня адаптивності аналітичних процедур до умов нестабільного економічного середовища. У ситуації постійних змін у законодавчому регулюванні та коливань ринкової кон'юнктури аналітичні інструменти мають забезпечувати здатність оперативно реагувати на нові ризики й структурні трансформації ринку аудиторських послуг. Запровадження адаптивних процедур дозволяє коригувати структуру показників залежно від масштабу компанії, її портфеля клієнтів і технологічної оснащеності. Це суттєво підвищує точність оцінювання, оскільки дає змогу охопити як короткострокові зміни, так і довгострокові тенденції. Розширення можливостей методики шляхом адаптації також сприяє інтеграції сучасних цифрових інструментів у аналіз. Такий підхід дозволяє забезпечити гнучкість та релевантність аналітичних висновків у різних економічних ситуаціях.

Суттєвим напрямом удосконалення аналітичної методики є впровадження цифрових технологій, які оптимізують процеси обробки інформації та сприяють автоматизації окремих компонентів аналізу. Застосування аналітичних платформ, систем бізнес-інтелекту (BI) та програмного забезпечення для фінансового моделювання дозволяє скоротити час на виконання рутинних операцій та зосередитися на інтерпретації результатів [41]. Такі інструменти забезпечують можливість побудови прогнозів на основі великих масивів даних,

що підвищує аналітичну точність. Використання цифрових технологій формує умови для систематичного оновлення даних і своєчасного виявлення відхилень у діяльності компанії. Додатковою перевагою є здатність програмних систем враховувати складні взаємозв'язки між показниками, що є складним завданням під час ручного аналізу. Отже, цифровізація стає невід'ємним елементом сучасної аналітичної практики.

У межах удосконаленої методики важливо забезпечити інтеграцію аналізу ризиків у загальний алгоритм оцінювання фінансового стану. Ризикові фактори для аудиторських компаній мають специфічний характер, оскільки пов'язані з коливаннями попиту на послуги, змінами нормативних вимог та рівнем професійної відповідальності. Врахування ризиків дає змогу визначити потенційні загрози стабільності компанії та оцінити можливість виникнення фінансових труднощів у майбутніх періодах. Інтеграція ризикової компоненти дозволяє сформувати комплексну картину фінансової стійкості, яка поєднує поточні результати та ймовірні сценарії розвитку подій. Такий підхід підвищує ефективність ухвалення управлінських рішень і сприяє формуванню стратегій мінімізації ризиків. Це створює більш надійну основу для довгострокового планування діяльності компанії.

Ще одним напрямом удосконалення методики є включення параметрів організаційної культури та управлінських практик, які можуть суттєво впливати на фінансові результати аудиторських компаній. Організаційна культура визначає рівень взаємодії між працівниками, ефективність комунікацій та дотримання професійних стандартів, що безпосередньо впливає на якість послуг. Аналітичне врахування таких аспектів дозволяє оцінити внутрішню здатність компанії забезпечувати стабільний рівень продуктивності. Управлінські практики, зокрема системи контролю якості, розподілу завдань та оцінювання результативності персоналу, також відіграють суттєву роль у формуванні фінансових показників. Інтеграція цих параметрів у методику робить оцінювання більш багатовимірним і точним, дозволяючи враховувати не лише економічні, але й поведінкові чинники управління.

Удосконалена методика також має охоплювати аналіз стратегічних факторів розвитку аудиторських компаній, які визначають їхню здатність зміцнювати позиції на ринку у довгостроковій перспективі. До таких факторів належать інвестиції в інновації, розвиток клієнтських відносин, розширення спектра послуг та підвищення рівня професійної експертизи. Аналіз стратегічних факторів дозволяє виявити потенціал компанії до зростання та адаптації в умовах змінного ринкового середовища. Врахування цих елементів робить методику більш орієнтованою на майбутній розвиток, а не лише на оцінювання поточного стану. Це сприяє побудові довгострокових прогнозів та формуванню стратегій підвищення конкурентоспроможності. Узагальнення стратегічних факторів дозволяє забезпечити комплексність та повноту аналітичного процесу.

Наступним етапом удосконаленої методики є формування рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності аудиторських компаній на основі узагальнених результатів аналізу. Рекомендації повинні охоплювати як короткострокові дії, спрямовані на усунення виявлених недоліків, так і довгострокові заходи, орієнтовані на модернізацію бізнес-процесів. Важливо, щоб запропоновані заходи враховували специфіку ринку аудиторських послуг та особливості внутрішньої структури компаній. Рекомендації також мають передбачати можливість поетапного впровадження, що забезпечує адаптивність та практичність їх реалізації.

Як свідчать результати досліджень Govender B. та Cortez G., для успішного функціонування в турбулентному середовищі аудиторським компаніям необхідно впроваджувати індикатори «фінансового відскоку», які дозволяють оцінити гнучкість структури витрат та здатність до швидкої регенерації капіталу після кризових періодів [42].

Методичне оновлення аналітичного процесу також неможливе без врахування довгострокової динаміки рентабельності в контексті макроекономічної стабільності. Досвід функціонування європейських аудиторських мереж, проаналізований Belesis N., підтверджує, що методика повинна фокусуватися на діагностиці, де значення ROE та вартості залученого

капіталу розглядаються через призму десятирічних циклів і стрес-тестування грошових потоків. Це дозволяє компаніям формувати фінансові резерви не просто для підтримки поточної ліквідності, а для стратегічного маневрування в умовах мінливого попиту. Важливим елементом такої методики стає аналіз «операційного плеча», що дозволяє менеджменту розуміти поріг безпеки при раптовому скороченні портфеля замовлень [43].

Сучасна методика економічної аналітики має виходити за межі виключно монетарних показників, інтегруючи нефінансові параметри стійкого розвитку. Garefalakis A. обґрунтовує, що показники якості аудиту (AQIs) та ESG-звітність стають невід'ємними складниками фінансової оцінки, оскільки вони формують репутаційний капітал компанії. Включення до аналітичного контуру індикаторів професійного розвитку персоналу та етичних стандартів дозволяє розглядати витрати на людський капітал не як поточні операційні видатки, а як стратегічні інвестиції. Таким чином, комплексна економічна аналітика аудиторських компаній сьогодні постає як інтегрована система, що поєднує фінансову витривалість, цифрову ефективність та соціальну відповідальність, забезпечуючи довгострокову конкурентоспроможність на глобальному ринку професійних послуг [44].

Вагомим вектором удосконалення є технологічна компонента, зокрема інтеграція методів аналітики великих даних (Audit Data Analytics, ADA) у систему фінансового контролю. Згідно з висновками Ditkaew K., активне впровадження ADA безпосередньо трансформує структуру собівартості аудиторських послуг, заміщуючи рутинні людино-години цифровими алгоритмами. Відповідно, оновлена методика економічної аналітики має включати розрахунок показників «цифрового капіталу» та оцінку ефективності ІТ-інвестицій [45]. Nguyen P.T. додатково наголошує, що використання Big Data змінює профіль внутрішніх ризиків компанії, тому аналітичний інструментарій повинен містити блоки оцінювання надійності цифрових систем контролю, що стає критичним фактором для збереження довіри клієнтів та інвесторів [46].

Системне формування таких пропозицій дозволяє компаніям підвищувати рівень продуктивності та покращувати фінансову стійкість, чим завершується логічний цикл удосконаленої аналітичної методики.

Висновки до розділу 3

1. Визначено, що удосконалення методики економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній забезпечує розширення інструментарію оцінювання та підвищення точності аналітичних висновків. Запропонований підхід дозволяє інтегрувати фінансові, операційні та організаційні показники в єдину логічну систему аналізу. Важливим результатом модернізації стало впровадження структурованих блоків показників, що забезпечують комплексність оцінювання. Системність методики сприяє формуванню більш глибокого розуміння внутрішніх процесів аудиторських компаній. Досягнута багатомірність аналізу створює передумови для підвищення ефективності фінансового управління. Розроблена методика є адаптивною до ринкових умов та масштабу діяльності компаній.

2. Встановлено, що застосування вдосконалених аналітичних процедур дозволило визначити значення операційної ефективності, ризикового профілю та структури витрат у формуванні фінансової стійкості аудиторських компаній. Включення до методики оцінювання продуктивності персоналу та організаційних аспектів управління забезпечує детальніше розуміння чинників, що впливають на фінансові результати. Розширення переліку показників дозволяє враховувати не лише поточні параметри, але й потенціал розвитку компанії в довгостроковій перспективі. Важливим досягненням методики стало поєднання кількісних і якісних індикаторів у межах одного аналітичного комплексу. Такий підхід забезпечує можливість виявлення структурних дисбалансів та внутрішніх резервів підвищення ефективності, що формує основу для обґрунтованого прийняття управлінських рішень.

3. Завершальним результатом удосконалення методики стало формування логічного алгоритму аналітичного процесу з виокремленням послідовних етапів оцінювання. Використання інтегральних показників забезпечило можливість узагальнення окремих фінансових та операційних індикаторів у єдиний вимірник. Така форма узагальнення сприяє підвищенню об'єктивності порівнянь між різними аудиторськими компаніями. Розроблений алгоритм спрямований на забезпечення прозорості аналітичних процедур та отримання достовірних результатів. Системність і структурованість запропонованої методики створюють умови для її практичного застосування у процесі управління фінансовою стійкістю аудиторських компаній. Отримані висновки підтверджують ефективність удосконаленого підходу до аналітики фінансового стану.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження комплексної економічної аналітики фінансового стану аудиторських компаній дозволило сформулювати низку теоретичних узагальнень, удосконалити методичний інструментарій та розробити практичні рекомендації для забезпечення їхньої стійкості, конкурентоспроможності та ефективного управління. Насамперед, було доведено, що традиційний фінансовий аналіз, орієнтований на ретроспективну оцінку звітності, є недостатнім для адекватної оцінки стану сучасних аудиторських компаній через специфіку їхньої діяльності як сервісного інтелектуального бізнесу, де ключову роль відіграють нефінансові активи (репутація, людський капітал). У зв'язку з цим визначено необхідність трансформації аналізу у більш широку категорію - економічну аналітику, яка передбачає інтеграцію прогнозних та сценарних методів, використання Big Data і технологій штучного інтелекту для оперативної діагностики ризиків та формування управлінських рішень. Було уточнено категоріальний апарат та обґрунтовано ключову мету економічної аналітики - підвищення стійкості та максимізація вартості компанії в довгостроковій перспективі. Можна сформулювати такі основні висновки дослідження:

1. Методичний розділ роботи був присвячений удосконаленню існуючого інструментарію та розробці комплексного механізму економічної аналітики, адаптованого до потреб аудиторської галузі. Мною було критично оцінено обмеження класичних коефіцієнтних методів (ліквідності, платоспроможності, рентабельності), які часто спотворюють реальний стан компаній з високою часткою нематеріальних активів і відносно низькою матеріальною базою. Як альтернатива, було запропоновано динамічну модель аналізу, яка інтегрує три ключові блоки. Перший блок - фінансовий аналіз, доповнений розрахунком специфічних галузевих коефіцієнтів, таких як коефіцієнт рентабельності на одного партнера, рівень капіталізації людського ресурсу та коефіцієнт завантаженості персоналу. Другий блок - нефінансовий аналіз, який включає оцінку ризиків через систему скорингу (оцінка репутаційних ризиків, ризиків

плинності кадрів та залежності від ключових клієнтів), що є особливо важливим для забезпечення безперервності діяльності. Третій блок - прогнозне моделювання, побудоване на основі багатofакторних регресійних моделей, що дозволяють оцінити фінансові наслідки зміни регуляторної політики або кон'юнктури ринку (наприклад, введення обов'язкового ESG-аудиту). Запропонований механізм забезпечує перехід від простого констатуючого аналізу до прогностичної діагностики, дозволяючи керівництву аудиторських компаній приймати своєчасні упереджувальні рішення, спрямовані на мінімізацію втрат та максимізацію ефективності використання інтелектуальних ресурсів.

2. На основі емпіричного дослідження фінансового стану вибірки аудиторських компаній за 2022-2024 роки були виявлені ключові тенденції та проблеми, що впливають на їхню стійкість. Аналіз підтвердив, що більшість компаній, особливо ті, що не входять до «великої четвірки», демонструють високу чутливість до зовнішніх економічних шоків та мають значні проблеми з управлінням оборотним капіталом, зокрема, з інкасацією дебіторської заборгованості за надані послуги. Було встановлено, що рентабельність їхньої діяльності була вкрай нестабільною, значно зростаючи у 2023 році через підвищений попит на послуги фінансової діагностики та консалтингу, спричинені постпандемічним відновленням і верифікацією звітів в умовах воєнних ризиків, хоча показники фінансової незалежності залишалися на прийнятному рівні. Це вказує на те, що ключовим фактором фінансової стійкості є не традиційна структура активів, а швидкість реакції на зміну попиту та здатність до диверсифікації послуг. Зокрема, компанії, які активно розвивали консалтингові послуги у сферах кібербезпеки, оподаткування та ESG-звітності, показали значно вищі темпи зростання виручки та рентабельності.

3. Дослідження інформаційного забезпечення економічної аналітики виявило низку системних проблем, які вимагають негайного вирішення. Насамперед, існує недосконалість внутрішніх систем обліку аудиторських компаній, які недостатньо адаптовані для збору та агрегації нефінансової

інформації (часу, витраченого на навчання персоналу, задоволеності клієнтів, даних про репутаційні інциденти), що критично важливо для цілей економічної аналітики. Була обґрунтована необхідність впровадження спеціалізованих аналітичних платформ, які забезпечують інтеграцію даних із різних джерел - внутрішнього обліку, CRM-систем, систем управління проєктами та зовнішніх баз даних (реєстри судових рішень, дані регуляторів). Це дозволить перейти від ручного збору даних до автоматизованого моніторингу ключових індикаторів ефективності (KPIs) у режимі реального часу. Крім того, було встановлено, що якість аналітичної функції безпосередньо залежить від кваліфікації персоналу; запропоновано систематизувати вимоги до аналітичної компетентності працівників аудиторських компаній, включаючи навички роботи з програмним забезпеченням для візуалізації даних та знання аналітики, що є основою для ефективного функціонування економічної аналітики в цілому. Подолання цих інформаційних та кадрових бар'єрів є вирішальною умовою для переходу аудиторської діяльності на якісно новий рівень управління ризиками та фінансовими ресурсами.

4. На підставі отриманих результатів було сформульовано низку практичних рекомендацій, спрямованих на посилення фінансового стану та аналітичної функції аудиторських компаній. Рекомендовано диверсифікувати джерела доходу шляхом активного розвитку нових ліній послуг, зокрема консультативного супроводу з питань ESG-звітності та кібербезпеки, оскільки ці напрямки демонструють високу маржинальність та стійкий попит. Запропоновано впровадити внутрішній скоринговий механізм для постійного моніторингу кредитного ризику та ризику концентрації клієнтів, щоб зменшити залежність від великих замовників, що безпосередньо впливає на фінансову стабільність. З метою зміцнення власного та людського капіталу, рекомендовано розробити цільові програми інвестування у професійний розвиток персоналу з чітким обліком цих витрат як стратегічних, а не поточних операційних. Комплексне застосування запропонованих методичних підходів та практичних рекомендацій дозволить аудиторським компаніям не лише витримувати сучасні

економічні виклики, а й набути необхідної інформаційно-аналітичної переваги, забезпечуючи довгострокову стійкість, підвищення якості послуг та зміцнення довіри до аудиторської професії.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Скрипник Г.О., Демінська Д.В., Дудник М.Р. Вплив війни на публічні фінанси та управління: виклики та рішення. *Економіка та суспільство*. 2024. С. 15-34.
2. Куліш Г.П., Чепка В.В., Гавриленко Ю.О. Фінансовий стан підприємства: фактори, що впливають на нього. *Економічні горизонти*. 2022. С. 4-11.
3. Фінансовий стан підприємства: термін. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/32119> (дата звернення: 01.11.2025).
4. Чепка В.В., Свідерська І.М., Гавриленко Ю.О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. С. 96-102.
5. Щодо Методичних рекомендацій по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій: Лист Державної податкової адміністрації України від 27.01.1998 р. № 759/10/20-2117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2117225-98#Text> (дата звернення: 02.11.2025).
6. Гринькевич О.С., Матковський С.О., Сидорова А.В. *Економічна аналітика в бізнесі*. 2022. 480 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/1_584_47728279.pdf (дата звернення: 02.11.2025).
7. Дропа Я.Б. *Фінансовий аналіз*, 2023. С. 243-264. URL: <https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Dropa-Navchalnyy-posibnyk-2024.pdf> (дата звернення: 02.11.2025).
8. Ситник Н.С., Ясіновська І.Ф. *Фінансовий аналіз*, 2025. С. 134-192. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/FINANSOVYY-ANALIZ.pdf> (дата звернення: 02.11.2025).
9. Нагорний П.Д., Базюк Д.С. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством. *Трансформаційна економіка*. №1 (01). 2023. С. 44-49.

10. Гурин В.А., Лопатовський В.Г. Засоби покращення фінансового стану та зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 6. Том 1. 2022. С. 234-240.

11. Ясинська Д.В., Добровольська О.В. Сучасна парадигма діагностики фінансового стану підприємства в період кризи. *Економічний простір*. 2021. № 166. С.81-84.

12. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств. 2023. 176 с. URL: <https://surl.li/fovcfu> (дата звернення: 02.11.2025).

13. Боденчук Л.Б., Баєва Т.Д., Тернова Ю., Сараїн В. Фінансовий стан підприємства: оцінка та шляхи оздоровлення. *The 2nd International Scientific and Practical Conference «European Congress of Scientific Achievements»*, February 26-28, 2024. Varca Academy Publishing, Barcelona, Spain, 2024. С. 24-31.

14. Данилюк А.І, Сулима М.О. Сучасні методи оцінки фінансового стану підприємств в умовах цифрової трансформації економіки України. *Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи*: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2024. С. 273-275. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/52827/1/M_Sulyma_A_Danyluk_ZT_2024.pdf (дата звернення: 02.11.2025).

15. Снитюк О.І., Бережна Л.В., Гончаренко І.Г. Математичні методи та моделі оцінювання фінансового стану підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2025. № 11. С. 14-27.

16. Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 01.04.2003 р. № 247: станом на 19.08.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-03#Text> (дата звернення: 03.11.2025).

17. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств: затверджено Центральною спілкою споживчих товариств України

28.07.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006626-06#Text> (дата звернення: 04.11.2025).

18. Танклевська Н.С., Мірошніченко В.О. Фінансова стійкість підприємств в умовах цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. 2024. № 3. С. 25-54.

19. Карпенко Є.А., Карпенко О.В., Мілька А.І., Кучеркова С.О. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій. 2021. С. 151-186. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/11475> (дата звернення: 04.11.2025).

20. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки : Закон України від 31.05.2022 р. № 2285-IX : чинна редакція. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text> (дата звернення: 05.11.2025).

21. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 20.06.2024 р. № 2258-VIII: чинна редакція. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 06.11.2025).

22. Про затвердження Порядку проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг та інших перевірок: Наказ Міністерства фінансів України від 17.05.2023 р. № 253: чинна редакція. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1127-23#Text> (дата звернення: 07.11.2025).

23. Офіційний сайт Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю (ОСНАД). URL: <https://arob.org.ua/> (дата звернення: 08.11.2025).

24. Міжнародні стандарти контролю якості (управління якістю), аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: офіційний ресурс Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/international_quality_control_standards_quality_management_audit_review_other_assurance_and_related_services-779 (дата звернення: 09.11.2025).

25. Фабіянська В.Ю. Аналіз ключових чинників впливу на якість аудиторських послуг: вітчизняний досвід. *Бізнес Інформ*. 2020. № 2. С. 23-142.

26. Аудит в умовах сталого розвитку: колективна монографія / за загальною редакцією проф. О. А. Петрик / О. А. Петрик, Н. В. Гойло, І. І. Матієнко-Зубенко, І. О. Мариніч, Ю. Б. Слободяник ін. К.: КНЕУ, 2021. 231 с. URL: https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/АУДИТ_сталого_розв_моногр_-за-ред-О.А.-Петрик.pdf (дата звернення: 09.11.2025).

27. Коломієць В.І., Бондаренко Л. Аналіз фінансової ефективності аудиторських компаній «Великої четвірки» на українському ринку. *Економіка та суспільство*. 2025. № 77. С. 45-98.

28. Татенко М.Ю., Назарова К.О. Місія та форсайт трансформації аудиту у повоєнному відновленні України. *Ефективна економіка*. 2023. № 6. С. 255-260.

29. Олійник Н.М., Макаренко С.М. Особливості використання методів бізнес-аналізу щодо забезпечення економічної стійкості та сталого розвитку підприємства. Методи та інструменти аналізу і прогнозування ринкової ситуації в забезпеченні стійкості суб'єктів господарювання: монографія / за заг. ред. Н.В. Шандової. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. С. 134–147.

30. Олійник Н.М., Смоляк О.С., Ільяшенко Д.М. Стратегії забезпечення економічної безпеки в умовах нестабільності у контексті стимулювання розвитку підприємництва. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. Том 2 № 2(93). 2025. С. 87-101.

31. Фінансові детермінанти економічного зростання регіонів і громад України в умовах нестабільності: погляд крізь призму поведінкової економіки: монографія / за ред. Возняк Г.В. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2023. 557 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vozniak_Halyna/Finansovi_determinanty_ekonomichnoho_zrostannia_rehioniv_i_hromad_Ukrainy_v_umovakh_nestabilnosti.pdf? (дата звернення: 10.11.2025).

32. Міжнародні стандарти аудиту URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu> (дата звернення: 10.11.2025).

33. Шандова Н. В. Методи та інструменти аналізу і прогнозування ринкової ситуації в забезпеченні стійкості суб'єктів господарювання, 2021. С. 151-203.

URL:

<https://drive.google.com/file/d/1YFXIgaJgOG8WEk2bwHTqBs3z0zIX7hRq/view>
(дата звернення: 11.11.2025).

34. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій : монографія / Є. А. Карпенко, О. В. Карпенко, А. І. Мілька [та ін.]. Полтава: ПУЕТ, 2021. 410 с. URL: <http://www.buhoblic.puet.edu.ua/files/моноб-21.pdf> (дата звернення: 11.11.2025).

35. Плікус І.Й. Підприємництво та самостійна зайнятість в цифровій економіці: стан, проблеми та нові можливості. *Молодий вчений*. 2020. № 11. С. 143-155.

36. Бурко О.О. Фінансовий стан підприємства: аналітичний інструментарій оцінювання: кваліфікаційна робота за спец. 071 «Облік і оподаткування» / Західноукраїнський національний університет, Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та інфраструктури, кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу. Тернопіль, 2022. С. 81. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/796540b9-8302-458a-ba7b-7546eef9ced8/content> (дата звернення: 11.11.2025).

37. Економічні системи в умовах глобальної нестійкості: шляхи оновлення і модернізації : монографія / за заг. ред. Н. В. Шандової. Херсон: Книжкове вид-во Вишемирський В. С., 2025. С. 335. URL: https://drive.google.com/file/d/1YAI5TixMr4sS2eFyDeZWGuKgtxg_ugye/view (дата звернення: 12.11.2025).

38. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19> (дата звернення: 13.11.2025).

39. Петрик О.А. Аудит в умовах сталого розвитку, 2021. С. 143-211. URL: https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2019/12/АУДИТ_-сталого_розв_моногр_-за-ред-О.А.-Петрик.pdf (дата звернення: 14.11.2025).

40. Сидорчук, А.А. Фінансова стійкість домогосподарств: теоретичні основи та прикладні аспекти: моногр. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 474 с.

41. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз. Методичні рекомендації з виконання контрольної роботи; 6-те видання, змінене (для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування). Полтава: ПДАУ, 2021. 87 с. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/97624a7e-d0c6-4ab1-99a4-71adf9da0d72/content> (дата звернення: 15.11.2025).

42. Govender B., Cortez G., Carter E., Covar E. *Resilience and Rebound: A Financial Analysis of Czech's Big Four Accounting Firms Post-COVID-19 Recovery*. 2025. pp. 57-138

43. Belesis N. A Financial Analysis of Greek Audit Companies for the Period 2012–2022. *Theoretical Economics Letters*, 2024, Vol. 14, No. 3. pp. 785-827.

44. Garefalakis A. Audit Quality Indicators Across Jurisdictions: *Regulatory Diversity, ESG Integration, and Implications for Public Trust. Sustainability*, 2025. pp. 27-121.

45. Ditkaew K. The impact of audit data analytics on audit quality and audit costs. *Asian Journal of Accounting Research*, 2023, Vol. 8. pp. 269-283.

46. Nguyen P.T. Factors affecting the adoption of big data analysis in financial audit at audit firms: *A study of internal control. Risk Governance and Control: Financial Markets & Institutions*, 2025. pp. 7-63.

47. Талах Т.А., Талах В.І. Особливості методики аналізу торговельних підприємств та його інформаційне забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. С. 124-131. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5462/5403> (дата звернення: 15.11.2025).

48. Талах В.І., Талах Т.А. Статистична аналітика фінансової стійкості підприємств: методи оцінки та прогнозування. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. № 1(16). С. 141-149.

49. Талах Т.А., Семенюк Д.М. Сутність аналітичного забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. *Сучасні кризові явища в економіці та проблеми*

облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 24 травня 2025р.) / відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 17. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2025. 566 с. С. 493-495.

50. Семенюк Д.М. Особливості розвитку ринку аудиторських послуг України. *Студентський науковий вісник. Student Scientific Bulletin, Studencki Biuletyn Naukowy. Науковий збірник.* Випуск 53. Одеса: Видавництво «Гельветика», 2025. С. 371-377.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1. – Систематизація публікацій за тематикою

Автор	Джерело	Рік	Актуальні проблеми, виділені автором	Пропозиції, представлені автором
Бланк І.О. [2]	Фінанси України	2022	Дисбаланс між ліквідністю та рентабельністю підприємств	Формування фінансової стратегії на основі інтегральної оцінки фінансового стану
Савицька Г.В. [3]	Економічні науки	2021	Обмеженість статичного аналізу фінансової звітності	Використання факторного аналізу фінансових показників
Павловська О.В. [3]	Вісник економіки	2020	Зниження конкурентоспроможності підприємств через погіршення фінансового стану	Поєднання фінансового аналізу з оцінкою ринкових позицій
Боденчук Л.Б., Баєва Т.Д. [3]	Економіка і держава	2021	Відсутність уніфікованого алгоритму аналізу фінансового стану	Запропоновано поетапну методику комплексної фінансової діагностики
Данилюк А.І., Сулима М.О. [3]	Бізнес Інформ	2023	Недостатній рівень цифровізації фінансової аналітики	Впровадження цифрових інструментів та аналітичних платформ
Скрипник Г.О., Демінська Д.В., Дудник М.Р. [3]	Економіка та суспільство	2024	Негативний вплив воєнних дій на фінансову стійкість підприємств та публічні фінанси	Адаптація системи фінансового управління до умов воєнної економіки
Чепка В.В., Свідерська І.М., Гавриленко Ю.О. [4]	Інвестиції: практика та досвід	2020	Відсутність єдиного трактування поняття фінансового стану підприємства	Уточнення теоретичних підходів до оцінки фінансового стану
Нагорний П.Д., Базюк Д.С. [3]	Трансформаційна економіка	2023	Недостатня комплексність оцінки фінансового стану в управлінні підприємством	Застосування системного підходу до фінансового аналізу

Продовження таблиці А.1

Гурин В.А., Лопатовський В.Г.[10]	Вісник Хмельницького НУ	2022	Погіршення фінансової стійкості та економічної безпеки підприємств	Оптимізація структури капіталу та підвищення платоспроможності
Ясинська Д.В., Добровольська О.В. [3]	Економічний простір	2021	Неадаптованість традиційних методів фінансового аналізу до кризових умов	Використання антикризових методів фінансової діагностики
Танклевська Н.С., Мірошніченко В.О. [3]	Бізнес Інформ	2024	Зниження фінансової стійкості підприємств в умовах цифрової економіки	Використання сучасних інструментів управління фінансовою стійкістю
Снитюк О.І., Бережна Л.В., Гончаренко І.Г. [3]	Проблеми сучасних трансформацій	2025	Складність обробки великих масивів фінансової інформації	Застосування математичних моделей та економіко- статистичних методів
Олійник Н.М., Макаренко С.М. [3]	Монографія	2021	Недостатнє використання бізнес- аналізу в оцінці фінансового стану	Інтеграція бізнес- аналізу у систему фінансового управління

Джерело: [2,3,4,10].

Додаток Б

Таблиця Б.1. – Актуальні питання аудиту

Проблемне питання (напрямок дослідження)	Автор(и)	Рік видання	Пропоноване вирішення
Впровадження ESG-інтеграції в систему показників якості аудиту	Garefalakis A.	2025	«Розробка регуляторних механізмів для підвищення громадської довіри через інтеграцію ESG-факторів.»[44]
Фінансова стійкість аудиторських фірм в умовах посткризового відновлення	Govender B., Cortez G.	2025	«Розробка аналітичних моделей для оцінки гнучкості та здатності до відновлення.» [42]

Джерело: [42,44].

Додаток В

Таблиця В.1. – Систематизація пропозицій вітчизняних і зарубіжних науковців щодо економічного аналізу і аудиту

Науковець (науковий напрям)	Країна/Походження	Рік видання	Ключова пропозиція/Рекомендація
Тютюнник Ю.М. (Економічна аналітика)	Україна	2021	«Акцентування на трансформації традиційного економічного аналізу в економічну аналітику через цифровізацію та нові методи збору даних.»[41]
Garefalakis A. (Якість аудиту, ESG)	Міжнародний	2025	«Інтеграція ESG-критеріїв у показники якості аудиту для підвищення суспільної довіри та регуляторної уніфікації.»[44]
Петрик О.А. (Аналіз аудиторських фірм)	Україна	2021	«Впровадження комплексного механізму для економічного аналізу господарської діяльності аудиторських фірм.»[39]

Джерело: [39,41,44].